

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA

MARIBOR

**SLOVENSKI ZAPORI – NALOGE IN
POOBLASTILA PRAVOSODNIH POLICISTOV**

Kandidat: Sašo Potrč

Vrsta študija: študent izrednega študija

Študijski program: Varovanje

Mentor predavatelj: Jakob Demšar, univ. dipl. prav.

Mentor v podjetju: Robert Munda, univ. dipl. prav.

Lektor: Leon Banko, prof. slov.

Maribor, 2018

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Sašo Potrč sem avtor diplomskega dela z naslovom Slovenski zapori – naloge in pooblastila pravosodnih policistov, ki sem ga napisal pod mentorstvom Jakoba Demšarja, univ. dipl. prav.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del oz. misli kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/2013 in 56/2015); (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor, skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Maribor, februar 2018

Podpis študenta:

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, g. Jakobu Demšarju, univ. dipl. prav., za ponujeno pomoč in pomoč pri sami izdelavi diplomskega dela. Poleg tega se zahvaljujem še mentorju v podjetju, vodji Sektorja kriminalistične policije na PU Maribor, Robertu Mundi, univ. dipl. prav., za posredovane informacije.

POVZETEK

V Republiki Sloveniji imamo šest zaporov pod uradnim nazivom Zavodi za prestajanje kazni zapora. To so ZPKZ Dob, Ig, Celje, Koper, Ljubljana in Maribor. Vse te zavode ima pod nadzorom Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij Republike Slovenije, to pa je organ v sestavi Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije. V zaporih so zaposleni pravosodni policisti. Poklic pravosodnega policista je zelo razgiban in zahteven. Poleg zagotavljanja varnosti in reda v varovanih objektih so pravosodni policisti zadolženi tudi za spremljanje in varovanje osebe zunaj zavoda, predvsem v obliki prevozov zaprtih oseb na sodne obravnave, nadziranje in organiziranje dela v delavnicah, in za nadzor zaprtih oseb med delom na zunanjih deloviščih. Za zagotovitev varnosti smejo pravosodni policisti izdajati ukaze, opraviti osebni pregled zaprte osebe, njenih bivalnih prostorov, osebne prtljage in oseb, ki prihajajo v zavode za prestajanje kazni. Predvsem zaradi nenehnega stika z ljudmi, ki so bili obsojeni zaradi povzročitve kaznivega dejanja, in njihovimi svojci je ta poklic svojevrsten in zahteva od zaposlenih dobro psihofizično pripravljenost. V zadnjih letih se število napadov na pravosodne policiste s strani priprtih oseb povečuje. Zaradi prostorske stiske in nezadovoljstva z institucijo so zaprte osebe nezadovoljne in posledično se to nezadovoljstvo kaže na delikventnem ravnanju. Pravosodni policisti predstavljajo most med zaprtimi osebami in vodstvom zavodov za pristajanje kazni. Iz tega razloga prihaja do različnih provokacij, groženj in izvrševanja pritiska na pravosodne policiste. Hkrati pa zaradi odvzete prostosti in s tem povezanega občutka nemoči ter drugih dejavnikov prihaja tudi do medsebojnega obračunavanja med osebami, ki prestajajo kazen zapora na istem oddelku institucije. Naloga pravosodnih policistov je preprečiti ali omejiti konflikte med zaporniki, katerih najpogostejši vzroki so starostne, rasne in družbene razlike. Pri tem so lahko uspešni, če dosledno uporabljajo znanja, veščine in spretnosti, ki so jih pridobili v času osnovnega usposabljanja in vseh nadaljnjih usposabljanj, katerih so pogosto deležni.

V diplomskem delu sem podrobneje opisal naloge in pooblastila pravosodnih policistov, njihovo delo ter pogoje za pridobitev tega poklica. Opravljanje tega dela je za uslužbenca zelo rizično, saj se delovne naloge opravljajo na mestih s povečano nevarnostjo za zdravje in poškodbe pri delu. Pravosodni policisti morajo varovati nevarne zapornike, ki so storili različna kazniva dejanja, od milejših do hujših. Poleg tega pa so mnogokrat tarče resnih groženj, ki posredno vplivajo tudi na njihove družine. V diplomskem delu so podrobneje opisani slovenski zapori glede na vrsto, lokacijo in velikost. Na koncu je priložena analiza zaporske statistike, ki jo objavlja Ministrstvo za pravosodje.

Ključne besede: slovenski zapori, zavodi, prestajanje kazni zapora, zaporniki, pravosodni policisti

ABSTRACT

SLOVENIAN PRISONS – TASKS AND AUTHORIZATIONS OF PRISON GUARDS

In the Republic of Slovenia we have six prisons, under the official title Zavod za prestajanje kazni zapora (Management for serving custodial sentences). These are the ZPKZ Dob, Ig, Celje, Koper, Ljubljana and Maribor. All these institutions are under the control of the Penal Enforcement Administration of the Republic of Slovenia, which is a body within the Ministry of Justice of the Republic of Slovenia. Judicial officers are employed in prisons. The career of a police officer is very diverse and demanding. In addition to ensuring security and order in protected facilities, judicial police officers are also responsible for monitoring and protecting a person outside the institution, in particular in the form of transportation of imprisoned persons to court hearings, supervisions and organization of works in workshops and for the control of prisoners during work at external sites. In order to ensure security, judicial police officers may issue orders, carry out a personal check of the person in custody, his accommodation, personal baggage and persons coming to penal institutions. In particular, due to constant contact with people who have been convicted of committing a crime and their relatives, this profession is unique and requires a good psychophysical readiness of employees. In recent years, the number of attacks on judicial police by detainees has increased. Due to spatial distress and dissatisfaction with the institution, imprisoned persons are dissatisfied and consequently this dissatisfaction is reflected in the delinquent behaviour. Judicial police officers represent a bridge between detained persons and the leadership of penal institutions. For this reason, there are various provocations, threats and exertion of pressure on judicial police officers. At the same time, due to deprivation of liberty and the related feeling of helplessness, as well as other factors, the mutual accusations between persons serving a prison sentence in the same department of the institution are coming. The task of judicial police officers is to prevent or limit conflicts among prisoners whose most frequent causes are age, racial and social differences. In doing so, they can be successful if they consistently use the knowledge; skills and skills they have gained during the basic training and all subsequent training, which they often receive. In the diploma thesis, I described in detail the tasks and powers of judicial police officers, their work and the conditions for obtaining this profession. The performance of this work is very risky for the employee, as work tasks are carried out in places with increased health risks and injuries at work. Judicial police officers must protect dangerous prisoners who have

committed various offenses, from milder to worse. In addition, judicial officers often target serious threats, which also indirectly affect their families. In the diploma the Slovene prisons are described in detail by type, location and size. In the end I added an analysis of prison statistics published by the Ministry of Justice.

Key words: slovenian prisons, prisons, prison sentences, prisoners, judicial police officers

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	10
1.1	OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA	10
1.2	NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	11
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE	11
1.4	UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE	11
2	ZAPOR.....	12
3	ZAPORI KOT TOTALNE USTANOVE.....	13
4	ZGODOVINA KAZNI	14
4.1	KAZNOVANJE V ČASU OKUPACIJE V SLOVENIJI.....	14
4.2	ZGODOVINA KAZNOVANJA PO SVETU	18
4.3	ZGODOVINA ZAPORNE KAZNI	19
4.4	NAMEN KAZNI ZAPORA.....	20
5	SLOVENSKI ZAPORI.....	22
5.1	ZPKZ DOB PRI MIRNI.....	23
5.2	ZPKZ IG	24
5.3	ZPMZKZ CELJE	25
5.4	ZPKZ KOPER	25
5.5	ZPKZ LJUBLJANA	26
5.6	ZPKZ MARIBOR	27
5.7	PREVZGOJNI DOM RADEČE	27
6	PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA	29
6.1	OSEBNI NAČRT.....	29
6.2	ZAPOR OB KONCU TEDNA.....	30
6.3	ODPUST IZ ZAVODA	30
7	OBISKI V ZAPORIH	31

8	VARSTVO IN UVELJAVLJANJE PRAVIC ZAPRTIH OSEB	32
9	PRAVOSODNI POLICISTI	33
9.1	ZNAČILNOSTI PRAVOSODNEGA POLICISTA	34
9.2	NALOGE PRAVOSODNIH POLICISTOV	35
9.3	DELOVNA OPREMA PRAVOSODNEGA POLICISTA.....	36
9.4	IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE PRAVOSODNIH POLICISTOV.....	38
10	IZVAJANJE POOBLASTIL NAD ZAPORNIKI.....	41
10.1	PRISILNA SREDSTVA	42
11	STRES NA DELOVNEM MESTU	43
11.1	VPLIV STRESA PRI DELU PRAVOSODNIH POLICISTOV	43
12	NASILJE V ZAPORIH.....	45
13	ZAPORSKA STATISTIKA.....	47
13.1	GRAFI OBSOJENIH OSEB	47
14	SKLEP.....	53
15	VIRI, LITERATURA.....	55

KAZALO SLIK

SLIKA 1: ZAPOR.....	12
SLIKA 2: CELICA.....	13
SLIKA 3: USMRITIVNI STOL	21
SLIKA 4: ZAVOD DOB.....	23
SLIKA 5: ZAVOD IG	24
SLIKA 6: ZAVOD CELJE	25
SLIKA 7: ZAVOD KOPER	26
SLIKA 8: ZAVOD LJUBLJANA.....	26
SLIKA 9: ZAVOD MARIBOR	27
SLIKA 10: PREVZGOJNI DOM RADEČE	28
SLIKA 11: GOVORILNICA	31
SLIKA 12: PRAVOSODNI POLICISTI	33

SLIKA 13: OBSOJENCI.....	44
--------------------------	----

KAZALO TABEL

TABELA 1: ZAPORSKA STATISTIKA ZA LETO 2017.....	52
---	----

KAZALO GRAFIKONOV

GRAFIKON 1: POVPREČNO ŠTEVILO ZAPORNIKOV	47
GRAFIKON 2: ŠTEVILO TUJCEV MED ZAPRTIMI OSEBAMI.....	48
GRAFIKON 3: POVPREČNO ŠTEVILO ZAPRTIH ŽENSK	49
GRAFIKON 4: POVPREČNO ŠTEVILO VSEH ZAPRTIH OSEB	50
GRAFIKON 5: POVPREČNO ŠTEVILO ZAPRTIH MLADOLETNIKOV.....	51

1 UVOD

Slovenski zaporji so ustanove ali zavodi, v katerih prestajajo kazen zapora tiste osebe, ki so storile milejša ali hujša kazniva dejanja. Pod kazniva dejanja uvrščamo umor, uboj, posilstvo, detomor, lahko ali hudo telesno poškodbo, genocid, terorizem, trgovino z ljudmi, ugrabitev, mučenje, zlorabo osebnih podatkov ipd. Koliko let bo obsojenec presedel kazen v zaporu, je odvisno od storjenega kaznivega dejanja in njegove prištevnosti. V Sloveniji poznamo šest zavodov za prestajanje kazni zapora. To so zavodi v Ljubljani, Mariboru, Igu, Celju, Kopru in Dobu pri Mirni. V vseh zavodih prestajajo kazen zapora moški, le v zavodu Ig prestajajo kazen zapora ženske. Za mladoletne storilce kaznivih dejanj pa se v Radečah nahaja Prevzgojni dom Radeče. V zaporih so zaposleni pravosodni policisti, tako imenovani čuvaji, ki varujejo zapornike ter zagotavljajo red in mir. Pravosodni policisti so osebe, ki imajo pooblastila za izvajanje svojega dela. Pri izvajanju svojega dela uporabljajo prisilna sredstva, kot so: sredstva za vklepanje in vezanje, uporaba strelnega orožja, gumijevka, plinski razpršilec, telesna sila in službeni pes. Vsako leto so slovenski zaporji prenatrpani, kar pa predstavlja veliko breme za zaposlene pravosodne policiste. Zaradi prenatrpanosti zaporov nastane problem tudi pri zaposlitvi, saj iz leta v leto primanjkuje pravosodnih policistov. Do tega pa prihaja zato, ker je delo rizično in psihično obremenjujoče ter slabo plačano. Vse več je napadov na pravosodne policiste, zato se za ta poklic odloča manjše število ljudi. To problematiko bom podrobneje predstavil v nadaljevanju diplomskega dela.

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Povečanje stopnje kriminala v zadnjih dvajsetih letih je močno vplivalo na povečanje zapornih kazni. Zato se država že sooča s prenatrpanostjo zaporov. Problem predstavlja tudi pomanjkanje pravosodnih policistov.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen diplomskega dela je opisati slovenske zapore in delo pravosodnih policistov ter analizirati zaporsko statistiko. Cilji naloge so ugotoviti posledice natrpanosti slovenskih zaporov, podrobno opisati poklic pravosodnih policistov in spoznati problem zaporske statistike. Osnovne trditve so:

Teza 1: Slovenski zaporji so tudi v letu 2017 prenatrpani.

Teza 2: Delo pravosodnih policistov je močno stresno.

Teza 3: Pravosodni policisti imajo premalo pooblastil za umirjanje nasilnih zapornikov.

1.3 Predpostavke in omejitve

Predpostavljam, da bo, če ne bo v prihodnje izboljšav glede zaporske prenatrpanosti in povečanja zaposlitev pravosodnih policistov ter izboljšave njihovih delovnih pogojev, prihajalo do vedno večjih incidentov v zaporih. Obsojence bo v teh primerih težje obvladovati. Omejitve se lahko pojavijo le v primeru zbiranja podatkov o zapornikih.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Raziskoval bom z zbiranjem podatkov državnih organov, analiziranjem ter z zakonsko podlago.

2 ZAPOR

Zapor je ustanova, lahko rečemo tudi organizacija, ki ima zaprte tiste osebe, ki so storile kriminalna dejanja v družbi in so jih zaradi teh dejanj tudi kasneje kaznovali z zaprtjem v zaporu. Namen zapiranja oseb je le-te kaznovati in jih poboljšati. To so osebe, ki so kršile formalno-družbene norme. Zato zapor imenujemo tudi totalna organizacija ali družbena institucija. Podobno kot danes so morali osebe, ki so kršile družbeni red, že v preteklosti kaznovati in poskrbeti, da so dobili kazen za storjeno kaznivo dejanje. (Ministrstvo za pravosodje – kazenske sankcije, 2017)

Na začetku so poznali kazni, da je oseba, ki je storila kakšno kaznivo dejanje, morala zapustiti družbeno okolje za vedno. Kasneje pa so uvedli kazni, ki so temeljile na kazni telesa. Kazen je bila takšna, da je bila v skladu s storjenim kaznivim dejanjem. Če je oseba nekaj ukradla, so ji odsekali roke, če pa je storila hujše kriminalno dejanje, so jo kaznovali s smrtjo. Ker pa se je pravna država iz leta v leto razvijala, so morali spremeniti tudi načine kaznovanja. Zato so kazni s kazni telesa ali smrtne kazni prešle na milejše kazni, kot so odvzem nekaterih pravic, odvisno od storjenega kaznivega dejanja. Največkrat je to pomenilo odvzem svobode ali prostosti. (Ministrstvo za pravosodje – kazenske sankcije, 2017)

Danes osebe kaznujemo z zaprtjem v ustanove, zapore, kjer imajo vsaka svojo sobo, kopalnice, nekatere imajo v sobah televizije ali računalnike, so pa tudi drugi prostori, v katerih lahko kaznovane osebe preživljajo svoj prosti čas. V preteklosti pa so gospodje imeli v gradu ali v njegovi bližini posebne ječe ali temnice, v katerih so bile zaprte kaznovane osebe, ki niso imele na razpolago ničesar drugega kot nekaj malega hrane in vode. Kazen pa so prestajali podložniki, ki niso spoštovali gospoda ali niso spoštovali pravil. Ti prostori pa so bili zgrajeni z namenom, kot se jih gradi tudi danes, in sicer da se združi vse kriminalne ljudi iz družbe na enem mestu. (Ministrstvo za pravosodje – kazenske sankcije, 2017)



Slika 1: Zapor

Vir: (<https://www.zurnal24.si/slovenija/za-zapahe-v-zasebni-zapor-156434>, 2012)

3 ZAPORI KOT TOTALNE USTANOVE

V ustanovah so zaprti zaporniki, ki so jim bile odvzete svoboda, samostojnost življenja in pravice do zadovoljevanja osnovnih življenjskih potreb. Povsem so izolirani od sveta, znotraj življenja v ustanovah pa se morajo podrežati pravilom, ki pa so drugačna kot tista osnovna. S tem, da so osebe zaprte, jim je bila odvzeta odgovornost za njihove odločitve. (Meško, 1997)

V primerih, ko se v zaporih zgodi napad ali katera druga grožnja, se zapornike še dodatno kaznuje s podaljšanim prestajanjem kazni, prepovedjo obiskov ali izhodov, z zaprtjem v samico ali z drugimi kaznimi. Ker pa so danes drugačni časi, kot so bili v daljni preteklosti, mora biti sporazumevanje zaposlenih s kaznjenci profesionalno in humano. Namen prestajanja kazni zavora je ta, da kaznjence pripravijo na drugačno mišljenje, da se soočijo s svojimi problemi in da se jih pripravi do tega, da v prihodnje ne bodo več storili kaznivega dejanja. (Meško, 1997)

V zaporih so osebe ločene po sobah, raznih skupinah ali po oddelkih, tako da ne morejo med seboj vzpostavljati in vzdrževati zadovoljnih stikov, kar pomeni, da imajo disocialno osebnostno strukturo. V primerih, da bi bile vse osebe zaprte na enem samem oddelku, bi bila velika možnost prijateljstva med zaporniki ter načrtovanja raznih napadov ali pobegov. Prihajalo bi tudi do težjih poškodb ali celo do smrti med zaporniki, če se med sabo ne bi razumeli. Zaprte osebe okoli sebe čutijo le grožnje, uničevanje ter hrepenijo po slabih dejanjih. Zaradi tega pa drugim ljudem ne zaupajo. (Meško, 1997)



Slika 2: Celica

Vir: (<http://www.delo.si/tuditi/tvojsvet/kolumna-bralke-zapor-in-zenske.html>, 2012)

4 ZGODOVINA KAZNI

Človeška zgodovina je polna krutih kazni – od raznoraznih usmrtitev do sekanja posameznih udov. Šele 20. stoletje je prineslo humanizacijo kazni.

4.1 *Kaznovanje v času okupacije v Sloveniji*

Čas druge svetovne vojne je bil čas tako imenovane štiriletne okupacije slovenskega ozemlja. S tedanjimi prebivalci Slovenije so imele veliko dela institucije tako za sodni kot tudi policijski odvzem prostosti, saj so ju tedanji okupatorji slovenskega ozemlja uporabljali kot represivna ukrepa. Ti ukrepi okupatorjev so se najbolj uporabljali pri zatiranju slovenskega odporniškega gibanja, prav tako tudi zapori, ki so služili za ukrepe za zatiranje kriminalnih dejanj. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Kriminaliteta se je v času vojne zmanjšala in v okupacijski oblasti postala veliko manj nevarna, tudi za prebivalce Slovenije. V tistem času so zapori delovali kot skupni prostori za vse storilce različnih kaznivih dejanj, ki so se znašli v preiskovalnem postopku. Iz zaporov so jih premeščali v zbirna ali koncentracijska taborišča ter jih izgnali z ozemlja. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Leta 1941 so se ohranile sodne institucije, kazensko pravosodje je ostalo v tedanji obliki, uvedle pa so se lastne institucije. Vse to je uvedel in spremenil tedanji italijanski okupator. V času okupacije slovenskega ozemlja je Italija uvedla svoje policiste, tedanje slovenske policiste pa je razpustila ali pa jih postavila za pomožne policiste. Italija je uvedla le vojaška sodišča, ni pa vzpostavila sodišč kot tudi svojega kazenskega zakonika. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Vsi, ki so bili v tem času obravnavani na sodišču, so bili pripadniki odporniških gibanj. Bilo jih je okoli 13.000. V času okupacije se je – tako kot Italija – za podobno pravosodno ureditev na vseh območjih – okupiranih in priključenih – odločila Madžarska. Vse delitve, ki so se uporabljale v politiki, je obravnavalo vojaško sodišče šefa generalštaba. Obravnavalo je vsa kazniva dejanja, ki so bila storjena zoper Madžarko in njen režim. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Nemški okupator pa je tedanji pravosodni sistem – z namenom uvesti svojega lastnega – popolnoma uničil. V tem času sta kazenska dejanja v območju civilnih uprav obravnavala komandant varnostne službe in komandant varnostne policije. Po ustanovitvi posebnega kazenskega oddelka leta 1941, ki je obravnaval le zadeve strogo nepolitične narave, so vsi delikti sodili le v pristojnost gestapa, imenovanega Tajna državna policija. Ta je sama izvajala preiskovalne postopke, preučevala vsa dokazna sredstva ter nevarnost posameznikov za družbo in jih izpustila ali zaprla. Predlagali so, da jih odvedejo v koncentracijska taborišča ali pa sta se varnostna policija in varnostna služba odločili za obsodbo na smrt. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Na začetku je vse pripadnike odporniškega gibanja obravnavala nemška okupacijska oblast, nato pa so bile leta 1944 zadeve predane političnim kazenskim zbornicam ter sodišču za politične zadeve. Leta 1943 je nemški okupator uvedel pravosodni sistem na območju Jadranskega primorja, z njim pa je moral upoštevati suverenost Italije. Pravosodna in sodna ureditev se je ohranila, uvajala se je izvensodna usmrnitev zapornikov, te se je premeščalo v koncentracijska taborišča ali pa na prisilna dela. Ohranila so se tudi sodišča javne varnosti, ki so imela vpogled ter obravnavala politične delikte ter gospodarske prestopke. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Zaradi tedanje vojne, ki je zahtevala omejitve državljanov zaradi izrednega vojnega stanja, so se zaporji začeli polniti, bili so prenatrpani zapornikov ter niso več zadoščali potrebam, posebej na nemškem območju, kjer so se dogajale množične akcije odvzema prostosti, in to takoj po zasedbi. Do tega je prišlo zaradi nedovoljenih prehodov meja, policijske ure ter nedovoljenega poslušanja radia. Ob zasedbi so okupatorji že imeli izdelan načrt zaporov. Ta sistem je trenutno zadoščal v primerih policijske ter sodne oblasti. Del širšega sistema zavodov za prestajanje kazni zavora v Kraljevini Jugoslaviji sta predstavljala zavoda Maribor in Begunje. Delovali so štirje zaporji okrožnih sodišč ter 49 zaporov okrajnih sodišč. Število prostih mest v zaporih se je gibalo nekje med 120 in 290, v manjših zavodih pa nekje med 10 in 40 prostih mest. (Guštin, Za zapahi, 2006)

V Ljubljani se je nahajal največji policijski zapor, ki je imel do 50 prostih mest, a za nemški okupacijski sistem to ni zadostovalo. Potrebovali so veliko več prostora za zapornike, ki so bili v preiskovalnem postopku. Po ukinitvi tedanjih sodišč ter sodnih zapornikov si je policija priskrbela prostore sodnih zaporov okrajnih sodišč v namen preiskovalnih zaporov za

politične zapornike. Zaradi delovanja dveh velikih zaporov na Štajerskem so bili zaporniki boljše preskrbljeni od drugih. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Delovala sta dva okrožna zapor, vsak je imel po 250 prostih mest. Zraven pa se je nahajala še moška kaznilnica, ki je imela kapaciteto do 460 prostih mest. Med vojno je za prestajanje zaporne kazni služila kaznilnica v Mariboru. Zaporniki so prihajali iz različnih dežel, kot so Češka, Avstrija itd. Zaradi pomanjkanja prostih mest v zaporih med letoma 1941 in 1942 so uvedli policijski zapor na gradu Borlu in sodni zapor v Strniču. Tam so zaporniki bili zaposleni pri gradnji tovarne aluminija. Vloga sodnih zaporov se je zaradi zapiranja preiskovalnih zapornikov, ki so bili v pristojnosti vojaških ter policijskih oblasti, sproti spreminjala. (Guštin, Za zapahi, 2006)

V koncentracijska taborišča so bili poslani vsi zaporniki, ki so bili za njih sumljivi. Okupatorji so vse osebe, aretirane med vojaško-policijskimi akcijami na podeželju, pošiljali v zapore v Ljubljani, Trstu in Gorici. Od tam so jih spremljali vse do koncentracijskih taborišč. Opravljati so morali tudi prisilna dela. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Vsi zaporniki so v tem času bili deležni nasilja s strani policijskih sil, manj strokovnega ravnanja z njimi ter izpostavljeni večjemu pritisku. Zaradi sodelovanja nadzornih oseb z okupatorji, ki so nedovoljeno pomagali zapornikom, so le-te po odkritju sodelovanja zaprli. Število zaprtih oseb je spremenila represija, pojavile so se spremembe v strukturi in položaju zapornikov. Namen je bil zatreti narodnoosvobodilno gibanje v delih slovenskega ozemlja, ki so bili okupirani. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Na območju, kjer je bilo zaprtih okoli 64.000 oseb, ki so bile zaprte več kot dva meseca, se niso upoštevala dejstva pri tistih, ki jim je bila odvzeta prostost za daljši čas, niso pa bili zaprti kot drugi. Nekateri pa so bili izgnani v koncentracijska taborišča ali poslani na prisilna dela. To število je kasneje začelo naraščati vse do 120.000 oseb. Do tega je privedel upor proti okupatorju ter kriminalizacija političnih dejanj. Osebe, ki so se vključevale v osvobodilna gibanja in so zraven kršila omejitve odredb okupacijskih oblasti, so se imenovale politični zaporniki. Zraven njih pa so bili zaprti, ujeti in aretirani še partizani. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Postopek aretacije in sojenja proti partizanom in političnim zapornikom je bil zelo strog in se ni razlikoval od postopka, ki je bil odrejen za civilne osebe. Razlog je bila pravna opredelitev njihovega ravnanja z orožjem. Prebivali so v enakih zaporih in razmerah kot vsi drugi zaporniki. Ko je policija izvajala postopek proti političnim zapornikom, so ti bili po navadi mučeni. Najbolj jih je mučila nemška državna policija, ki je izvajala tudi poostreno zaslišanje zapornikov. Politični zaporniki pa so bili v strahu in trepetu pred smrtjo deležni surovega preiskovalnega postopka. Vse to zaradi prenatrpanosti zaporov. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Več zaprtih oseb se je nahajalo v preiskovalnem postopku, manj pa na prestajanju kazni v zaporu. Ti so bili kasneje odvedeni v matične države, iz katerih so izhajali okupatorji slovenskega ozemlja. Pred vojaškim sodiščem je bilo privedenih okoli 750 obsojenih. Tisti, ki so bili obsojeni na kazen, daljšo od pol leta, pa so bili poslani v zapore in kaznilnico v Italijo. To je trajalo dve leti, od 1941 do 1943. V ljubljanskem zaporu so od začetka vojne pa vse do italijanske okupacije zaprli okoli 8500 zapornikov. Od teh je bilo 7700 političnih zapornikov. V prvih letih – na začetku vojne – pa so v mariborskem zaporu zaprli okoli 9000 zapornikov. Dogajalo pa se je tudi, da so osebe, katerim ni bila dokazana krivda, usmrtili. Uporabili so jih kot talce ali pa kot sredstvo v povračilnih akcijah. (Guštin, Za zapahi, 2006)

V času, ko je nastala tako imenovana Operacijska cona Jadransko primorje, je bilo v sodni zapor pripeljanih 23.900 zapornikov. Primerni prostori za usmrtitve zapornikov pa so bili zaporniška dvorišča nemške policijske oblasti. S temi dejanji so zastraševali tako zapornike kot tudi ostalo prebivalstvo. Čeprav so bili tudi v tistem času zapori prenatrpani, so se redu morali podrežati vsi. Zaporniki so živeli v prostorih, ki niso bili niti malo v skladu s predpisanimi normativi bivanja zapornika. Lažje so preživljali svoj čas v prostorih po skupinah kot pa v samicah, ki so bile prenapolnjene. V nekaterih italijanskih zaporih pa so si slovenski politični zaporniki upali kršiti in zavračati hišni red glede dela in verskih obredov. (Guštin, Za zapahi, 2006)

Bolj so se upirali, bolj so postajali samozavestni. Vse več ljudi je bilo pripravljenih pomagati zaprtim osebam, in to na vse možne načine, samo da bi jih spravili iz zapora. Za zapornike so ljudje začeli tvegati vse. Bili so pripravljeni zastaviti vse svoje premoženje, jih obiskovati in o njih poizvedovati pri oblasteh, podkupovali so vojaške in policijske oblastnike ter bili pripravljeni tvegati svoj ugled. Zapornikom so pošiljali pakete z raznimi živili, prinašali so čiste obleke in jim pošiljali pisma. Dovoljenje za pomoč zapornikom pa je dobil tudi Rdeči

kríž, ki se je najbolj aktivno zavzemal za izpustitev večine zapornikov. (Guštin, Za zapahi, 2006)

4.2 Zgodovina kaznovanja po svetu

V preteklosti so bili ljudje med sabo povezani na podlagi zakonov, ki so tedaj veljali. Da bi živeli brez strahu, trpljenja in varno so morali žrtvovati del svoje svobode. Te ljudi, ki so izbrali miren način življenja, so morali nekako zavarovati pred tistimi, ki so si hoteli od drugih prilastiti vse njihove dragocenosti. Zato so kasneje razvili različne kazni za različna storjena kazniva dejanja, da bi storilce zaprli ali jih kako drugače kaznovali (Cesare Beccaria, 2002).

Nekoč so kršitelje doletele različne kazni, od zapora do telesnih kazni. A do danes se je vse to spremenilo. Ni več mučenja ter pohabljanja ljudi, mučenja na vidnih mestih sredi mesta, ko so jih mučili na ta način, da so jih kamenjali, pljuvali ali pa kako drugače ravnali z njimi, pač odvisno od narave prekrška. Po 18. stoletju so te krute kazni ovrgli in jih obravnavali kot zločin. V tistem času so ljudje raje prihajali do kaznjencev in ga mučili, kot pa da bi se ga izogibali. V tem primeru bi naj bil rabelj zločinec, sodnik pa morilec. (Cesare Beccaria, 2002)

Kasneje so javno kaznovanje ovrgli, ga umaknili, spektakel pa je izginil z odpravo muk. Te spremembe, kot je odpravljanje muk, niso izginile kar naenkrat, pač pa čez čas. Spremenili so tudi mero dotikanja kaznovančevega telesa do mere, kot je bila potrebna glede na stopnjo prekrška. Razmerje med kaznijo in ravnanjem s kaznovančevim telesom je bilo drugačno kot pri mukah, zato je bilo drugačno tudi počutje. Vsakega posameznika so lahko zaprli, saj so si jemali to pravico. Poznali so sisteme prisile, prikrajšanja, obveznosti ter prepovedi. Muke pa so pomenile fizično trpljenje ter bolečine kaznjencev. Nadzorniki, zdravniki, psihologi ter vzgojitelji so kasneje nadomestili rabljo. (Cesare Beccaria, 2002)

Kasneje – v 19. stoletju – pa je bil namen kaznovanja odvzeti osebam njihove dobrine ali kakšno pravico. A vse te kazni so še vedno slabo vplivale na telesno stanje kaznjencev. Ostali so tudi brez hrane ali pa so jim jo omejili na porcije ali obroke. Kasneje so ugotovili, da kazen ne deluje na telo, ampak na dušo. Delovati pa mora na misel in voljo posameznika, zato so kazni omilili in niso več bile zločin kot prej. (Cesare Beccaria, 2002)

Vse kazni se morajo izrekati v skladu z zakonom, spremljajo pa jih varnostni ukrepi, kot so sodno varstvo, obvezno zdravljenje, nadzorovana prostost itd. Z vsem tem onemogočimo in

onesposobimo nevarnega posameznika ter mu preprečimo, da bi v prihodnje storil še kakšno kaznivo dejanje. Zakonsko kaznovanje zajema to, kar posamezniki so. (Cesare Beccaria, 2002)

Do danes se je spremenilo tudi sojenje zapornikom. Danes sodnik ne sodi več sam, ampak ima ob sebi druge uradnike, sodne izvedence ter sodnike za izvrševanje kazni. Po skupni odločitvi teh oseb, ki pomagajo sodniku pri sodbah, pade na koncu odločitev, ali je storilec kriv ali si zasluži polovično kazen in katero ter ali si zasluži pogojni izpust. (Cesare Beccaria, 2002)

4.3 Zgodovina zaporne kazni

Beseda zapor se je uporabljala že pred mnogimi leti, zato ni nova, zlasti v zvezi z današnjimi zakoni. Zapor je že prej veljal za ustanovo, ki je pred zakonom opredeljena kot najprimernejša za prestajanje kazni. Ljudi bi naj bi naredila krotke in uporabne. V 19. stoletju so uvedli torej to novo, zaporno kazen. Zapor je seveda eden izmed najpomembnejših tako imenovanih kaznovalnih pripomočkov. Temelji na humanosti oseb, natančneje prehodu zapornikov k človečnosti. Z drugimi besedami lahko ustanovo zapor imenujemo kar kazen civiliziranih družb. (Foucault, 2004)

Na začetku je zapor še veljal za samoumevnega, do danes pa se je to spremenilo. Pomen zapora temelji na odvzemu prostosti in pomeni delovanje nekakšnega aparata pri spreminjanju zaprtih oseb iz slabih v dobre. Prostost je dobrina za vse osebe v družbi in pripada vsem enako. Izguba prostosti v družbi pa pomeni za vsakega enako ceno. Glede na določeno izvršeno kazen poznamo različna časovna obdobja prestajanja kazni zapora. Namen je odpraviti škodo pri posamezniku in ga spreobrniti v dobrega. (Foucault, 2004)

Odvzem prostosti posamezniku, ki je storil kaznivo dejanje, se smatra kot oškodovanje družbe. Ustanova zapor predstavlja najbolj civilizirano in neposredno obliko prestajanja kazni, saj se v njem skuša popraviti zaprte osebe iz slabih v dobre in jih odvrniti od ponovnega kaznivega dejanja. Zapor se smatra kot nekakšna šola, a pravila so veliko strožja. Poznamo dve vrsti zapora: pravno-političnega in tehnično-disciplinskega. Tak dvosmerni odvzem je veljal že od začetka 19. stoletja. (Foucault, 2004)

Zaporom se je pripisoval pomen rekodiranja življenja, kar pomeni neko vrsto ponovnega rojstva. Najprej so kršitelja osamili od samega zunanega sveta, nato so ga prisilili, da je začel

razmišljati o zločinu, katerega ali katere je storil, kasneje so mu vzbujali občutke vesti in ga privedli do stanja, ko je zločin, ki ga je storil, zasovražil. Med prestajanjem kazni pa so seveda morali in še danes morajo zaporniki tudi delati. To pa je predstavljal nekaterim problem, saj niso vsi zločinci predani delu in nimajo delovnih navad. Nato pa nastane nov problem, saj se te osebe morajo prilagoditi novemu življenjskemu ritmu v zaporu. (Foucault, 2004)

Da se osebe privadijo temu novemu ritmu, se delo izvaja vsak dan. Najpogosteje pa zapornike privabi delo v zaporih zato, ker je v nekaterih zaporih delo plačano. Ob plačilu postanejo ljudje bolj motivirani za delo, delajo z večjim veseljem, delo pa jih navaja na red in disciplino ter pokorščino. Pri delu dobijo občutek za lastnino, lahko si kupijo nekatere stvari, ki jih potrebujejo ali želijo. Stvari, ki si jih kupijo s svojim denarjem, bolj cenijo in spoštujejo. Poleg tega pa se naučijo še varčevati in skrbeti za svojo prihodnost. (Foucault, 2004)

4.4 Namen kazni zapora

V preteklosti je bil namen kaznovanja povrniti ravnotežje v sami družbeni skupnosti. Ko sta še obstajala stari in srednji vek, so osebe kaznovali s smrtno kaznijo ter povzročitvijo telesnih poškodb. Osebo, ki je kradla, so privezali na sramotilni steber in jo kamenjali, pljuvali, obmetavali z drugimi stvarmi ali pa jo besedno žalili. V primeru kraje so osebi tudi odsekali roke, da v prihodnje ni mogla več krasti. Na ta način so se maščevali storilcu za storjena kazniva dejanja. (Meško, 1997)

Če oseba stori kaznivo dejanje, je ni namen mučiti ali trpinčiti na vse načine, ampak jo kaznovati na druge načine, kot so pripor, zapor ali pa opravljanje javnih del. S tem bi druge osebe odvrnili od kaznivih dejanj, tiste osebe, ki so že storile kazniva dejanja, pa bi naj preko kaznovanja opustile takšna dejanja in se nekaj naučile ter se tem kaznivim dejanjem v prihodnje izognile. (Meško, 1997)

S kaznimi se poskuša od krivca doseči, da se v prihodnje poboljša, da ne izvaja več kaznivih dejanj ter da se po poboljšanju spremenjen vrne nazaj v družbeno skupnost. S tem lahko tudi krivec po prestajanju kazni poda mnenja drugim ljudem in jih pomaga odvrniti od kaznivih dejanj. Prestajanje kazni pa je na koncu seveda »plačilo« krivca za storjen zločin. (Meško, 1997)

V 20. stoletju smo dobili dva nova načina kaznovanja, in sicer rehabilitacijo in prevzgojo zapornikov. Do tedaj pa sta že bila v veljavi dva načina kaznovanja, in sicer povračilo in onesposobitev. Ta dva nova načina kaznovanja sta se uveljavila z namenom, da bi odvrčala prestopnike od nadaljnjega ponavljanja kaznivih dejanj. Ljudje v javnosti so in še vedno mislijo, da je način izločitve krivcev iz družbene skupnosti najbolj primerna rešitev, vendar to ne traja vedno, ampak le določen čas. Kar pa tudi pomeni, da se pri takem načinu kaznovanja kriminaliteta ne zmanjšuje. Način zmanjševanja kriminalitete mora vsebovati zastraševanje. (Meško, 1997)

Poznamo dve vrsti načina zastraševanja. To sta posebno zastraševanje oziroma specialna prevencija, ki se uporablja pri storilcih kaznivih dejanj, ki so v preteklosti že storili kazniva dejanja, in pa splošno zastraševanje oziroma generalna prevencija, ki pa se uporablja pri vseh možnih storilcih kaznivih dejanj. Da osebo odvrnemo od nadaljnjega kriminala, moramo s kaznovanjem storilcem povzročati notranje bolečine. (Meško, 1997)



Slika 3: Usmrtitveni stol

Vir: (<http://projekti.gimvic.org/2013/2e/zapori/zapori.html>, 2013)

5 SLOVENSKI ZAPORI

Najprej so v Sloveniji delovali kazenski poboljševalni domovi, ki jih je bilo sedem. Delovati so začeli leta 1945. Med drugo svetovno vojno je deloval zapor v Ljubljani, ki je deloval vse do leta 1963, pred vojno pa je v Begunjah deloval kazenski poboljševalni zapor, ki se je kasneje spremenil v zapor za ženske. Leta 1948 so iz Begunj v grad v Brestanici preselili zapornice, v adaptiran grad, namenjen za potrebe kazenskega poboljševalnega doma. Kazenski poboljševalni dom pa se je od leta 1948 do decembra leta 1956 prav tako nahajal na gradu v Škofji Loki. (Žišt, 2009)

Zapor za moške zapornike, ki je deloval na gradu na Igu, je deloval do leta 1956. Kasneje – istega leta – pa so na Ig preselili ženske zapornice in kot tak zapor še danes obratuje in je edini zapor za ženske v Sloveniji. Danes se v prostorih Starega piskra v Celju nahajajo mladoletni storilci kaznivih dejanj in mlajši polnoletniki, med drugo svetovno vojno pa je bil v teh prostorih nemški zapor za vojne ujetnike. Tam, kjer se danes nahaja kazenski poboljševalni dom v Mariboru, so imeli leta 1945 zaprte osebe, ki so kazniva dejanja storile med drugo svetovno vojno. Kazenski poboljševalni dom v Mariboru so ustanovili oktobra 1996. (Žišt, 2009)

Okolje, kjer zaporniki prestajajo kazen zapora, imenujemo družbeno okolje. To je okolje, kjer so postavljeni neki cilji in pravila, ki se jih zaporniki in zaposleni morajo držati in jih spoštovati. Zaradi nevsakdanjega okolja, kot so zavodi za prestajanje kazni, se ljudje težko prilagodijo in privadijo na nov način življenja. Poleg spremembe okolja so zaporniki pod stalnim nadzorom pravosodnih policistov. Držati pa se morajo tudi pravil bivanja, ki privedejo tudi do drugačnega obnašanja, kot bi to bilo v normalnem, vsakdanjem življenju. (Žišt, 2009)

Danes se v Sloveniji nahaja šest zavodov za prestajanja kazni zapora. Vsi ti zavodi obratujejo na trinajstih lokacijah, med drugimi so to: Dob pri Mirni, Ljubljana, Maribor, Koper, Celje in Ig pri Ljubljani. Sem spada še prevzgojni dom v Radečah, v katerem so zaprti mladoletniki, ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom. V vseh teh zaporih, razen na Igu, kjer so zaprte ženske, so zaprti moški. V zaporu na Igu pri Ljubljani so zaprte samo ženske in – kot je bilo omenjeno že prej – to je tudi edini zapor za ženske v Sloveniji, mladoletni prestopniki ter mlajši polnoletniki pa kazen prestajajo v zaporu v Celju. V zavodih morajo biti

mladoletne osebe ločene od polnoletnih oseb, prav tako tudi moški od žensk. Skupna kapaciteta po evropskih merilih je 1.339 zaprtih oseb. (Žišt, 2009)

5.1 ZPKZ Dob pri Mirni

Zavod za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni je največji zapor v Sloveniji. Leta 2011 so zavod dogradili in mu dodali dodatnih 174 postelj. Trenutna kapaciteta – v letu 2017 – je 449 postelj, v polodprtem oddelku 70 postelj, v odprtem oddelku pa 21 postelj. Zapor je bil zgrajen med letoma 1957 in 1963 ter se nahaja pri Mirni na Dolenjskem, pri naselju Slovenska vas. Do danes so zavod že večkrat obnovili in razširili. (Žišt, 2009)

Sam zapor je razdeljen na tri oddelke. To so zaprti, polodprti in odprti oddelek. Polodprti in odprti oddelek sta ob zaprtem oddelku, v njegovi neposredni bližini. V njem so zaprti obsojenci iz vseh sodnih okrožij v Republiki Sloveniji, in sicer polnoletni zaporniki, ki so obsojeni na kazen zapora nad enim letom in pol in do trideset let, ter mlajši polnoletniki, ki prestajajo kazen zapora, daljšo od petih let. (Žišt, 2009)



Slika 4: Zavod Dob

Vir:

(http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavu/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/zpkz_dob/, 2017)

5.2 ZPKZ Ig

Zapor na Igu pri Ljubljani je edini zapor v Sloveniji, v katerem so zaprte samo ženske. Ta zgradba je bila do danes že velikokrat prenovljena, zgrajena pa je bila pred 500 leti. V zaporu se nahajajo – kot tudi v vseh drugih zaporih – zaprti, polodprti in odprti oddelek. V teh oddelkih kazni prestajajo ženske, ki so bile kaznovane z zaporom zaradi prekrška, ter mladoletnice, ki so bile obsojene na mladoletniški zapor. Zapor trenutno vsebuje 103 prosta mesta. (Žišt, 2009)



Slika 5: Zavod Ig

Vir: (<http://novice.najdi.si/predogled/novica/30bdc441f40b9519523a0a024359f754/Svet-24/Slovenija/Slovenski-zapori-z-dobrimi-fitnessi-in-slabim-pohi%C5%A1tvom>, 2015)

5.3 ZPMZKZ Celje

Zgradba zavoda za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora je bila zgrajena leta 1810 in se nahaja v Celju. Tu kazen prestajajo zaporniki, mladoletne osebe, ki so obsojene na mladoletniški zapor in se zoper njih izvršuje uklonilni zapor. V prostorih zavoda v Celju se srečujejo s problematiko prostorske stiske. Trenutna kapaciteta prostih ležišč je 98. Prisotni so tudi drugi problemi, kot so: pomanjkanje sob za obiske, neustrezne površine za rekreacijo, učilnic in sprejemnih sob pa sploh nimajo. Sama zgradba pa ni – kot je običajno – razdeljena na tri, ampak na štiri oddelke. To so zaprti, polodprti, odprti oddelek in pa oddelek brez drog. (Žišt, 2009)



Slika 6: Zavod Celje

Vir:

(http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavu/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/zpmzkz_celje/, 2017)

5.4 ZPKZ Koper

V Sloveniji je najnovejši zavod za prestajanje kazni zapora tisti v Kopru, zgrajen je bil namreč leta 2004. K Zavodu za prestajanje kazni zapora Koper spada še Zavod za prestajanje kazni zapora Nova Gorica. V zavodu v Kopru je prostora za 110 oseb, v zavodu v Novi Gorici pa za 28 oseb. V zaporu v Kopru se je število kapaciteta povečala s 76 na kar 110 mest. Ker je bil zapor pred nekaj leti zgrajen na novo, so bile s tem zagotovljene boljše bivalne razmere za zapornike in pa boljše delovne razmere za zaposlene v zaporu. Tu prestajajo kazni zaporniki in priporniki, ki so bili kaznovani z zaporom v postopku o prekršku. (Žišt, 2009)



Slika 7: Zavod Koper

Vir: (<https://siol.net/novice/slovenija/namesto-k-sv-ani-v-zlato-kletko-53960>, 2015)

5.5 ZPKZ Ljubljana

Ljubljanski zapor se nahaja na Povšetovi ulici. Zgrajen je bil v obdobju Marije Terezije, do danes pa so ga že večkrat prenavljali. Oddelek Novo Mesto in pa odprti oddelek na Igu pri Ljubljani sodita pod ljubljanski zavod. V zavodu so zaprte osebe iz sodnega okrožja Ljubljana. Te prestajajo kazen zavora do enega leta in pol. Poleg zapornikov iz sodnih okrožij v Ljubljani pa v tem zavodu kazen prestajajo tudi zaporniki iz sodnih okrožij Kranj, Krško in Novo Mesto. Zaporniki v tem zaporu prestajajo kazen zavora nad šest mesecev. V zaporu v Ljubljani je prostih mest za 135 oseb, v oddelku Novo Mesto za 35 oseb, v odprtem oddelku na Igu pri Ljubljani pa za 27 oseb. (Žišt, 2009)



Slika 8: Zavod Ljubljana

Vir:

(http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_zavora_in_prevzg_ojni_dom/zpkz_ljubljana/, 2017)

5.6 ZPKZ Maribor

V Mariboru delujoč zapor za prestajanje kazni se nahaja na Vošnjakovi ulici. Stavba je bila zgrajena pred stotimi leti in so jo do danes že večkrat prenovili. V njem prestajajo kazeni zaporniki, priporniki in pa osebe, ki so bile kaznovane z zaporom v postopku o prekršku. K zavodu spadata še odprti oddelek v Rogozi in pa oddelek v Murski Soboti. Kapaciteta prostih mest v mariborskem zaporu je 146, v odprtem oddelku v Rogozi 36, v oddelku v Murski Soboti pa 34. (Žišt, 2009)



Slika 9: Zavod Maribor

Vir: (<http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/sparanje-zaporniki-si-morajo-wc-papir-kupiti>, 2012)

5.7 Prevzgojni dom Radeče

V prevzgojnem domu v Radečah so zaprti mladoletniki z vseh sodnih okrožij Republike Slovenije, ki jim je bil s strani sodišča izrečen vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom. Natančneje, mladoletnikom je bil izrečen ukrep oddaje od enega do treh let. Prevzgojni dom Radeče je enotna ustanova in nima posameznih dislociranih oddelkov, kot jih imajo zapori. (Ministrstvo za Pravosodje – prestajanje kazni zavora, 2017)

Mladoletniki so razdeljeni v skupine, ki jih nadzira po en vzgojitelj. Prevzgojni dom vsebuje spalnice, dnevno sobo, kuhinjo in kopalnice ter sanitarije. Obravnave potekajo po skupinah na oddelku brez drog ter na odprtem oddelku. Če mladoletnik v času trajanja programa, to je štiri mesece, program uspešno konča in sodeluje v programu na nivoju matične vzgoje, je premeščen na oddelek brez drog. Tam se uči biti samostojen, odgovoren, uvaja spremembe ter se skuša vključevati v različna okolja. Program, ki se odvija na oddelku brez drog, traja tri mesece. (Ministrstvo za Pravosodje – prestajanje kazni zavora, 2017)

Na vsakem nivoju, kjer se izvajajo različni programi, se ugodnosti ter možnosti širijo na druge nivoje. Na vsakem nivoju se mora spoštovati hišni red, pogoj pa je tudi abstinenca od psihoaktivnih snovi. Če načrti po končanem programu niso uresničeni, se mladoletnik vrne nazaj na prejšnji, nižji nivo. Prevzgojni dom Radeče je največji prevzgojni dom v Sloveniji, v njem je trenutno prostora za 47 oseb. (Ministrstvo za Pravosodje – prestajanje kazni zapora, 2017)



Slika 10: Prevzgojni dom Radeče

Vir: (<https://www.posavskiobzornik.si/panorama/prevzgojni-dom-je-pomemben-del-skupnosti>, 2016)

6 PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

Obsojenec začne prestajati kazni zavora od trenutka, ko se ga privede v zavor. Glede njegove privedbe v zavod je tako, da mora vse stroške privedbe plačati on sam. Nato sledi izvršitev formalnosti, pri kateri se ugotavlja njegova istovetnost, zaradi lažje in hitrejše prepoznavnosti se ga še fotografira. Vzamejo se mu prstni odtisi, opraviti pa mora tudi obvezni zdravniški pregled. Po koncu formalnosti se ga namesti v oddelek, v katerega je nameščen ali premeščen iz drugega zavoda. Zaradi higijene se mora obsojenec pred namestitvijo v zavodu okopati, poleg tega pa se zanj odredijo še dezinfekcija ali drugi higijenski ukrepi. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

V času prestajanja kazni zavora imajo zaporniki urejen začasni naslov prebivališča v zavodu, v katerem so zaprti. V primeru, da zapornik soglaša, se v začetku prestajanja kazni zavora o tem obvesti organe konzula države, iz katere prihaja. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

Najbolj pomemben je čas od začetka prestajanja kazni zavora do približno enega meseca oziroma 30 dni. V tem času se podrobneje spoznava zapornikova osebnost, njegovo zdravstveno stanje, delovne ter učne sposobnosti. Te okoliščine so pomembne, ko se ga obravnava, saj se kasneje zaposleni odločijo, kam ga bodo razvrstili. Na koncu se strokovni delavci zavoda podrobneje pogovorijo in dogovorijo o osebnem načrtu zapornika. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

6.1 Osebni načrt

Osebni načrt je sestavljen iz vsebin in aktivnosti v času prestajanja kazni zavora, vsebuje področja življenja in delovanja, cilje, dejavnosti in aktivnosti do realizacije. Je pisni dogovor med zapornikom in zavodom, ki govori o vsebinah prestajanja kazni zavora ter o pripravah na izpust zapornika. Ta načrt se sklone v pisni obliki, spreminja in dopolnjuje pa ga strokovna skupina. Sklone se na koncu sprejemnega obdobja. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

6.2 Zapor ob koncu tedna

Prestajanje kazni zapora je lahko tudi milejša, in sicer v primerih, ko oseba zagreši kaznivo dejanje, za katerega se kot sankcija smatra prestajanje kazni zapora do treh let. To pomeni, da lahko oseba, ki je osebno urejena, prestaja kazen samo ob koncu tedna ali dela prostih dneh. Ne velja pa to za osebe, ki so storile kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

Med tednom jim je omogočeno, da prebivajo doma in še naprej delajo ali se izobražujejo. Da je osebi to omogočeno, mora biti zaposlena v skladu s predpisi o delovnih razmerjih. Lahko je samozaposlena ali pa opravlja kmetijsko dejavnost na domu, se šola ali izobražuje in ima status dijaka ali študenta ter izpolnjuje svoje študijske obveznosti. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

Glede dela ali šolanja, prebivanja doma med tednom in prestajanja kazni zapora med vikendi ali ob dela prostih dneh se lahko sodišče po predhodnem mnenju direktorja zavoda o tem odloči s sklepom tudi med samim prestajanjem kazni. O določenih pogojih se mora zapornik seznaniti pri strokovnih delavcih zavoda, pri katerih dobi vse informacije glede prestajanja kazni zapora ob koncih tedna. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

6.3 Odpust iz zavoda

Ko se zaporniku izteče prestajanje kazni zapora, ga iz zavoda odpustijo. Odpustiti ga je možno vse dni v letu, razen če je zadnji dan nedelja, državni praznik ali dela prost dan. V teh primerih ga izpustijo na zadnji delovni dan pred temi dnevi. Osebi ob izpustu zavod nudi vso pomoč, ki jo potrebuje. To so nujno potrebna oblačila in obutev, poleg tega pa ji pripada še denarna pomoč, določena po predpisih socialnega varstva. Ta se zaporniku nudi v primeru, da brez svoje krivde nima sredstev za preživetje. Denarne pomoči oseba ne dobi, če je med prestajanjem kazni zapora odklonila delo v zaporu, je zamujala na delovno mesto ali predčasno odhajala z delovnega mesta. (Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe, 2013)

7 OBISKI V ZAPORIH

V zaporih so postavljena nekatera pravila, ki se jih zaporniki morajo držati. Med ta pravila spadajo tudi pravila o obiskih zapornikov ali pripornikov. Pravila pripornikov glede obiskov so nekoliko strožja in pa manj prijazna kot tista pri zapornikih, ki že prestajajo kazen zavora. V Zakonu o kazenskem postopku je navedeno, da se obiski pripornikov izvajajo v mejah hišnega reda, z dovoljenjem in pod stalnim nadzorom sodnika. Pod nadzorom sodnika lahko pripornike obiskujejo osebe, kot so ožji družinski člani, na zahtevo sodnika še zdravniki in pa drugi. (Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, 2013)

V primeru, da bi nastal sum o poškodbah, napadu ali da bi prišlo do drugih kršitev hišnega reda ali pravil in bi pri tem nastala škoda v postopku, se lahko posamezni obiski prepovejo. Če bi prišlo do omejevanja ali prepovedi obiskov, se to lahko izreče tudi kot disciplinska kazen za disciplinske prestopke. Razmerje pri strožji ureditvi obiskov med priporniki in zaporniki je brez objektivne in razumne utemeljitve, kar pomeni, da ima pripornik enako pravico za stike z zunanjim svetom kot zapornik, ki že prestaja kazen zavora. Pripornik je oseba, kateri krivda še ni ugotovljena s pravnomočno sodbo, odvzeta ji je bila prostost v kazenskem postopku in za njo velja domneva nedolžnosti. (Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, 2013)



Slika 11: Govornilnica

Vir: (<https://www.zurnal24.si/galleries/gallery-130565/?page=7>, 2011)

8 VARSTVO IN UVELJAVLJANJE PRAVIC ZAPRTIH OSEB

Za zapornike v zaporih velja Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. Podroben opis o varstvu pravic zapornikov najdemo od 83. do 85. člena tega zakona. Zapornik lahko zahteva sodno varstvo v primeru, da meni, da je bil podvržen mučenju ali drugim krutim oblikam nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. V primeru, da je bila zaporniku povzročena škoda, lahko zahteva odškodnino preko pristojnega državnega tožilca in pa tudi neposredno od tistega, ki mu jo je povzročil. (Ministrstvo za pravosodje – varstvo pravic zaprtih oseb, 2017)

Zapornik se lahko pritoži generalnemu direktorju Uprave RS v primeru, da so mu bile kršene človekove pravice ali so se nad njim izvajale druge nepravilnosti in do njih ni bilo zagotovljenega sodnega varstva. Vloži se lahko vloga na Ministrstvo za pravosodje, ki se nahaja v Ljubljani, in to v primeru, da zapornik, ki je podal pritožbo nad pravosodnimi policisti, na pritožbo ni dobil odgovora v 30 dneh ali če ni zadovoljen z odgovorom ali odločitvijo generalnega direktorja. Za nekatere stvari, ki ne zagotavljajo sodnega varstva drugim organom in opravljajo nadzor v zavodu, se lahko zapornik pritoži, ko so kršene njegove pravice ali ko pride do kakšnih nepravilnosti. (Ministrstvo za pravosodje – varstvo pravic zaprtih oseb, 2017)

Poleg nadzora, ki ga opravlja Ministrstvo za pravosodje, nadzor opravlja še predsednik Okrožnega sodišča, in to na območju, na katerem se nahaja zavod ali oddelek ter Varuh človekovih pravic. To se opravlja v sklopu nadzorstva glede ravnanja z zaporniki v skladu z zakonom in pravili v zavodih. V zavodih pa se opravlja še izobraževanje zapornikov, nad katerimi se opravlja nadzor, kar opravlja Ministrstvo za šolstvo. Zdravstveno dejavnost pa poleg izobraževanja v skladu z zakonom izvaja strokovni in upravni nadzor. (Ministrstvo za pravosodje – varstvo pravic zaprtih oseb, 2017)

9 PRAVOSODNI POLICISTI

Pravosodni policisti so delavci, ki opravljajo svoje delo v zaporih. Pri svojem delu opravljajo različne naloge, ki jih morajo izvajati v skladu z zakonom. Za delo pravosodnega policista mora biti oseba pravilno usposobljena in izobražena, ima status državnega uslužbenca, imeti pa mora tudi veliko delovnih izkušenj. Pri delu se mora glede na situacijo, v kateri se znajde, pravilno odločati, biti mora dosleden, pravičen in ne sme delati nobenih razlik med zaporniki. Dela se mora lotiti pravilno in natančno. (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010)

Največ zaposlenih v zaporih je seveda pravosodnih policistov, ki so med seboj zelo povezani. Gre za veliko skupino moških, starih med 35 in 45 let. Te osebe imajo že veliko delovnih izkušenj. Med njimi je mnogo bivših poklicnih vojakov in carinikov. (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010)

V zavodih pa večkrat pride do nasilja, korupcije, subkulture, stresnih situacij in nezadovoljstva s strani zapornikov. Kljub vsem pravilnikom in zakonom, ki se jih je treba strogo držati, pa pride tudi do nezadovoljstva s strani pravosodnih policistov. Da pa bi vse te negativnosti odpravili, morajo ustrezno komunicirati med seboj in sproti reševati probleme na pravilen način. (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010)



Slika 12: Pravosodni policisti

Vir: (<http://www.primorske.si/2011/12/14/prizor-pred-koprskim-sodiscem-kot-iz-italijanskih>, 2011)

9.1 Značilnosti pravosodnega policista

Zgleden pravosodni policist bi naj imel naslednje značilnosti:

1. Fizične lastnosti:

- dobro fizično pripravljen;
- moč za delo v težkih pogojih;
- ustrezna stopnja samozavesti in sposobnost pri delovanju z osebno avtoriteto;
- verbalne sposobnosti. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

2. Mentalne sposobnosti:

- pravilno razmišljanje;
- misliti na več stvari hkrati. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

3. Druge sposobnosti:

- naučiti se nekaj novega, biti dovzeten za nove ideje in za njih imeti alternativne rešitve, se sprijazniti s posledicami vseh dejanj, iskati nove ideje in predloge, zapletene situacije primerno oceniti in jih rešiti;
- biti pozoren pri opazovanju in se zavedati stvari in informacij okoli sebe; videti, razumeti, oceniti in računati brez premislekov glede na prisotne informacije v okolici; opazovanje ne le ene same stvari, temveč več dejavnosti hkrati in pa brez zmede; kontrolirati se morajo lastni predsodki in pa stališča pri drugih načinih ravnanja, ki nas motijo;
- nove informacije sprejemati, jih razumeti in ustvariti svoje mnenje o končni odločitvi; do že sprejetih odločitev biti lojalen; pri zamenjanih okoliščinah biti sposoben spremeniti mnenje in biti fleksibilen;
- pridobiti in pripraviti informacije tako, da se lahko kasneje problem reši; najti razumljivo rešitev za vse druge osebe; drugi naj imajo možnost izražanja svojega mnenja in povezovanja z vsemi ostalimi; če ni dokončne rešitve, moramo biti zadovoljni tudi z le polovično ali delno rešitvijo;

- pri opravljanju administrativnih nalog ravnati z dokumentacijo hitro in natančno; delo mora biti organizirano; sprejeti in razumeti se mora rutinsko delo. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

4. Sposoben mora biti tudi:

- sodelovanja z drugimi osebami;
- se izogibati in prenesti čustvene situacije;
- razumeti čustva in mišljenja drugih oseb;
- za vsako osebo z drugačnim vedenjem in odnosom najti primeren odnos in jo razumeti. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

9.2 Naloge pravosodnih policistov

Pravila in naloge, ki jih morajo pravosodni policisti opravljati, se jih strogo držati in jih izvajati vsaki dan, so zapisane v Pravilniku o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov (2016). Večino službenega časa morajo pravosodni policisti opravljati delo v službenih uniformah. Skozi vsak delovni dan pa morajo opravljati naloge, kot so varovanje zavoda, nadzor in varovanje zapornikov, spremljanje zapornikov izven območij zavoda, preprečevanje begov, preprečevanje konfliktov, samomorov kaznjencev in pa raznih drugih prekrškov. Glede zaposlovanja v vlogi pravosodnega policista pa zakon določa, da se po določenih omejenih pooblastilih lahko pravosodni policist zaposli samo v zavodih za prestajanje kazni, torej v zaporih. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

Naloge pravosodnega policista v zavodih nasploh so varovanje življenja zapornikov, varovanje premoženja in oseb v samih zavodih. Vse te naloge so raznovrstne in pa dinamične, prav tako njihovo delo. Pravosodni policisti opravljajo večinoma delo v zaprtih prostorih, zaporih, ter varujejo in oskrbujejo zaprte osebe. Še posebej pa morajo spremljati zaprte osebe, ki se gibljejo izven zavoda, da ne bi slučajno prišlo do poskusa pobegov, konfliktov ali katerih drugih prekrškov. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

Ker pa pravosodni policisti varujejo zaprte osebe in sam zavod, morajo biti usposobljeni tudi za nudenje zdravstvene pomoči, zagotoviti morajo požarno varnost v primerih požiga ali manjšega požara in pomagati pri drugih nesrečah v zaporih. S tem lahko preprečijo ali zmanjšajo nadaljnje poškodbe zapornikov ali prostorov. Na koncu izmene morajo napisati

poročila o dogodkih, ki so se zgodili v njihovem delovnem času, analizirati in pa oceniti sama poročila ter rešiti problematiko ali uvesti drug način dela. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

Pravosodni policisti se na svojem delovnem mestu vsak dan srečujejo z nevarnostmi za zdravje in poškodbe pri delu. Ker pa je nadzor nad zaporniki neprekinjen, torej 24 ur na dan, opravljajo pravosodni policisti delo po deljenem delovnem času, opravljajo torej tudi nočno delo, dežurstvo, pripravljeni morajo biti na domu ali pa na svojem mestu, če pride do izgrediv, poskusa pobega ali drugih kršitev s strani zapornikov. Izven delovnega časa morajo biti pravosodni policisti v pripravljenosti, kajti če iz kakršnega koli razloga prejmejo nujni klic nadrejenega, se morajo takoj oglasiti na svojem delovnem mestu. (Nacionalna varnost, 2016)

Najpogostejše naloge, s katerimi se vsakodnevno sooča pravosodni policist, so naslednje:

- pomagati zapornikom pri njihovem vedenju in jih soočiti s tem, da so zaprti v zaporu in nimajo normalnega vsakdanjega življenja v družbeni skupnosti;
- nadzor nad vsako dejavnostjo, s katero se zapornik ukvarja;
- v primeru usposabljanja ali rehabilitacije zapornikov so pravosodni policisti tem dolžni pomagati;
- če se zapornik znajde v določeni dilemi, so mu pravosodni policisti dolžni dati nasvete in ga podpreti pri njegovih končnih odločitvah;
- nove zapornike sprejmejo takšne, kot so, in ne delajo razlik med njimi, jih ocenijo po njihovem vsakdanjem obnašanju in na podlagi ocene ugotovijo možnosti za razne pobege, uničevanje lastnine, napade na druge zapornike in paznike ali izvajanje drugih prekrškov;
- pogrešane zapornike morajo poiskati, jih identificirati, pred vstopom obiskovalcev v zapor morajo pregledati tako njih kot zapornike. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

9.3 Delovna oprema pravosodnega policista

Pravosodni policisti so vedno v nevarnosti zaradi zapornikov. Ker pa je velikokrat ogroženo njihovo življenje, pri delu uporabljajo zaščitno opremo in pripomočke. Za uspešno izvajanje

in reševanje nalog in konfliktov pa so najbolj primerna varovalna oprema znanje, veščine in pridobljene spretnosti pri usposabljanju. Pravosodni policisti nosijo uniforme, ki so narejene po določenih predpisih, posebno opremo ter osebna zaščitna sredstva. K delovni opremi spadajo:

- strelno orožje;
- sredstva za vklepanje;
- gumijevka;
- plinski razpršilec;
- posebne radijskokomunikacijske zveze;
- drugi delovni pripomočki. (Nacionalna varnost, 2016)

V izrednih primerih, kot so razni izgredi ali druge nevarne okoliščine, pravosodni policisti uporabljajo posebno opremo, kamor spadajo:

- zaščitna čelada;
- zaščitni jopič;
- zaščitne rokavice;
- drugi dodatki. (Nacionalna varnost, 2016)

Ta dodatna posebna oprema zmanjšuje verjetnost telesnih poškodb pri pravosodnih policistih. Z opremo, ki jo pazniki uporabljajo pri svojem delu, se zaščitijo pred napadi zapornikov ter jih lažje kontrolirajo med napadi. Ko pravosodni policisti izvajajo naloge izven notranjih prostorov zavoda, torej zunaj zapora, lahko uporabljajo posebno predpisana in s posebnimi oznakami označena vozila za prevoz zapornikov. Za identificiranje ali iskanje pogrešanih zapornikov pravosodni policisti kot dodatno opremo uporabljajo tudi računalnik. Preko računalnika lahko v bazi podatkov preverijo vse v zvezi s kazenskimi pregoni osebe ali s samo osebo nasploh. (Nacionalna varnost, 2016)

9.4 Izobraževanje in usposabljanje pravosodnih policistov

Pri razpisu za delovno mesto pravosodnega policista je navedenih nekaj zahtev, ki jih mora oseba izpolnjevati. Ta poklic zahteva najmanj srednješolsko splošno ali strokovno izobrazbo. Pred nastopom dela pravosodnega policista pa mora kandidat opraviti usposabljanje ter končni strokovni izpit, ki traja nekaj mesecev in se izvaja v državni upravi. Usposabljanje je raznoliko, saj je poudarek predvsem na:

- zakonskih in podzakonskih predpisih;
- znanju o izvrševanju kazenskih sankcij;
- kriminologiji;
- psihologiji;
- psihiatriji;
- poznavanju vzgoje in izobraževanja odraslih;
- skupinskem delu;
- postopkih z uporabo prisilnih sredstev;
- samoobrambi in uporabi strelnega orožja. (Nacionalna varnost, 2016)

Za uspešno končanje usposabljanja in nadaljnjega opravljanja poklica pravosodnega policista so potrebne dobre motorične spretnosti in dobra psihofizična zmogljivost. Kandidat za delovno mesto pravosodnega policista ne sme imeti nobenih kroničnih bolezni, mora biti psiho-fizično zdrav, imeti mora brezhiben vid in sluh, biti ustrezno telesno pripravljen ter fizično zmogljiv. Pri delu pa mora hitro odreagirati na vse dogodke v okolici, mora se znati koncentrirati in presoditi dejanja in jih takoj ter uspešno po pravilih izvesti. Ker to delo zahteva vse te sposobnosti, se opravljajo občasni zdravstveni pregledi. Za uspešno in primerno izvajanje postopka nad zapornikom v primeru upiranja je znanje uporabe praktično naučenih prijemov velika prednost, da se zmanjša možnost za telesne poškodbe ali poškodbe drugih stvari v okolici. (Nacionalna varnost, 2016)

Za uspešnost pri opravljanju dela pravosodnega policista mora le-ta imeti veselje, interes, voljo do dela z ljudmi in biti pazljiv pri izvajanju nalog ter se pravilno odločati in presojudi, kaj bo v določenem postopku naredil. Pri tem delu obstaja vsakodnevna povečana nevarnost za napad zapornikov in za nastanek poškodb pri delu. Ker pa so pravosodni policisti

izpostavljeni tudi morebitni kritiki s strani širše javnosti, mora pravosodni policist imeti tudi naslednje sposobnosti:

- sposobnost komuniciranja;
- psihološka stabilnost;
- sposobnost odgovornosti;
- sposobnost opazovanja;
- sposobnost pravilne in hitre presoje;
- fleksibilnost;
- doslednost in odločnost;
- lojalnost zakonski ureditvi;
- toleranca;
- sposobnost dela v skupinah. (Nacionalna varnost, 2016)

Poleg sposobnosti, veščin, izobrazbe, znanja in lastnosti paznika mora pravosodni policist imeti znanja, kot so:

- reševanje socialnih problemov;
- sposobnost hitre in natančne reakcije pri zapletih;
- komuniciranje z ljudmi;
- delo z drugimi ljudmi iz različnih okolij;
- iznajdljivost v vlogi vodje v skupini;
- umirjeno reševanje konfliktov in raznih drugih situacij po zakonskih predpisih. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

Vse te sposobnosti, znanja, veščine in značilnosti pa niso dovolj za opravljanje dela pravosodnega policista. Za uspešno opravljanje dela mora nekdo osebo spodbujati in ji vzbuditi veselje do dela. Na začetku k boljšemu opravljanju dela pripomorejo usposabljanja, ki dajo zaposlenemu neko osnovo za opravljanje dela na določenem delovnem mestu. Pri usposabljanju delavec pridobi nova znanja, izkušnje in spretnosti, ki jih bo kasneje pri delu potreboval in uporabljal. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

Pravosodni policist mora med usposabljanjem in kasneje med izvajanjem dela sproti pridobivati nova znanja o samem delu, spoznavati mora zakonsko podlago in pa kompleksnost pravosodnega sistema. Še posebej pa mora vedeti, kako v določenih primerih odreagirati in zakonsko izvajati ukrepe. Največ pa se je moč naučiti preko usposabljanja in praktičnega dela. Namen usposabljanja je ta, da ko se oseba pri delu sreča z različnimi dogodki in situacijami, ve, kako odreagirati in strokovno rešiti nastalo situacijo. S tem si nabira teoretična in praktična znanja, nove sposobnosti ter samozaupanje. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

Pri usposabljanju pravosodnih policistov pa poznamo še nekaj nivojev usposabljanja:

- trimesečno poskusno izobraževanje in usposabljanje s končnim preverjanjem znanja; pripravništvo v zaporu z mentorjem, ki kandidata spremlja v času usposabljanja, mu svetuje in ga na koncu na podlagi opravljenega dela oceni;
- šestmesečno usposabljanje je razdeljeno na dva dela: prve štiri mesece potekajo predavanja in praktične vaje, naslednja dva meseca pa poteka praktično usposabljanje na delovnem mestu, v zaporu, na oddelku za varnost in zavarovanje;
- pri usposabljanju, ki ga organizira sam zavod, se kandidati učijo o orožju ter samem rokovanju z orožjem, potekajo treningi samoobrambe ter spoznavanje zakonske podlage, predpisov, prisilnih sredstev in načinov izvajanja pooblastil;
- za obnavljanje ter ponavljanje znanja je obvezna udeležba na tečajih usposabljanja; na tečajih se kandidati udeležijo predavanja in praktičnega dela varstva pri delu, požarne varnosti in računalniških tečajev;
- na seminarjih, kot so protistresni programi ter izzivi slovenske kriminologije, se pri udeležbi več ljudi pogovarja in si izmenja znanja ter izkušnje o teoretičnem in praktičnem usposabljanju;
- medsebojno posvetovanje, izmenjevanje informacij ter svojih znanj, medsebojna pomoč;
- kandidat se uči sam, saj s tem obnavlja pridobljeno znanje, utrjuje poznavanje zakonskih predpisov in navodil o samih spremembah in dopolnitvah zakonske podlage. (Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist, 2016)

10 IZVAJANJE POOBLASTIL NAD ZAPORNIKI

Vsak pravosodni policist mora izvajati pooblastila tako, kot je zapisano v Pravilniku o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov (2017). Najprej se uporabi najmilejše pooblastilo, s katerim je možno na najmilejši način osebo obvladovati. Kasneje se pooblastila – v primeru upiranja ali drugih groženj – samo še stopnjujejo. Povzročiti se ne sme nobene škode ali pa mora biti le-ta minimalna. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

Pooblastila se prenehajo izvajati, ko ni več razlogov, da bi se izvajanje pooblastil nadaljevalo in stopnjevalo. Vse to je odvisno od situacije ali dogodka. Pri uporabi pooblastil se pravosodni policisti ravnavajo po načelih, ki so zapisana v Pravilniku za izvrševanje pooblastil in nalog pravosodnih policistov (2017). (Pravno-informacijski sistem, 2017)

Načela, po katerih se pravosodni policisti ravnavajo pri izvajanju pooblastil:

- načelo varstva človekovih pravic;
- načelo ustavnosti in zakonitosti;
- načelo nekonfliktnega in pomirjujočega pristopa;
- načelo sorazmernosti;
- načelo postopnosti;
- načelo strokovnosti;
- načelo varnosti postopka;
- načelo odločnosti;
- načelo natančnosti in temeljitosti;
- načelo presenečenja;
- načelo vztrajnosti;
- načelo sistematičnosti. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

10.1 Prisilna sredstva

Prisilna sredstva so izraz za represivna pooblastila, kar pomeni, da imajo lastnost prisile in izražajo namen pooblastila. Prisilna sredstva so sredstva, s katerimi se osebo proti njeni volji prisiljuje k pasivnosti ali se jih odvrne od kršenja reda ali se jim prepreči izvajanje kršitev. Za določene kršitve se uporabljajo določena sredstva prisile ali vrste prisilnih sredstev, ki jih določi zakonodajalec. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

Z uporabo prisilnih sredstev morajo biti zaposlene osebe, kot so pravosodni policisti, seznanjene in zanje usposobljene po zakonu. Pogoji morajo biti izpolnjeni po načelu zakonitosti in biti dovolj določni. Glede na strogost pogojev pri izvajanju prisilnih sredstev se mora upoštevati načelo sorazmernosti. Načelo sorazmernosti ima pri prisilnih sredstvih ta pomen, da se razbere stopnja ogroženosti s strani osebe, proti kateri se prisilna sredstva in pooblastila uporabljajo. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

Ko se prisilna sredstva uporabljajo, se morajo uporabljati v skladu z zakonom in pravilnikom, za uporabo pa mora biti predpisan postopek za vsako vrsto prisilnih sredstev. Najpomembnejši dejavnik pri uporabi prisilnih sredstev in pooblastil je ta, da se z določenimi sredstvi povzroči najmanjša škoda ali posledica. V teh primerih je najboljšje, da do uporabe prisilnih sredstev ali škode – če se le da in je možno – sploh ne pride. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

Vse to pa je odvisno od komunikacije in samega pristopa paznika do zapornika ali osebe, ki izvaja kršitev. Hujše prisilno sredstvo se uporablja po neuspešni uporabi blažjega sredstva. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

Pooblaščen osebe, ki imajo pooblastila in lahko uporabljajo prisilna sredstva, uporabljajo naslednja, taksativno naštetá prisilna sredstva:

- sredstva za vklepanje in vezanje;
- telesna sila;
- plinski razpršilec;
- gumijevka;
- službeni pes;
- opozorilni strel;
- strelno orožje z gumijastim ali ostrim strelivom. (Pravno-informacijski sistem, 2017)

11 STRES NA DELOVNEM MESTU

Ko govorimo o stresu pri delu pravosodnega policista, lahko rečemo, da pravosodne policiste stres spremlja skozi celoten delovni dan, že od samega začetka. Stres se začne že takoj, ko vstopijo v zavod in pričnejo z delom. Pri takem delu ne morejo vedeti, kaj jih v vsakem trenutku lahko doleti. Predvsem je tu poudarek na raznih grožnjah zapornikov, izzivanju zaposlenih, provociranju in drugih oblikah nevarnih dejavnikov. (Klančar, 2008)

Ker pa gre za delo dokaj visokega rizika, morajo pravosodni policisti predvideti vsako naslednjo dejanje, ki ga bodo opravljali v prisotnosti zapornikov. Na različnih delovnih položajih se kažejo različne stopnje stresa. Pravosodni policisti doživljajo veliko večji stres kot zaposleni na višjih položajih, katerih delo je, da zaposlujejo nove delavce, jih usposabljaajo ter opravljajo različna administrativna dela ipd. (Klančar, 2008)

11.1 Vpliv stresa pri delu pravosodnih policistov

Pri pravosodnih policistih so najpogostejši vzrok stresa in nezadovoljstva pri delu slabi delovni pogoji. Problem nastane, ko pravosodni policisti svoje delo prenašajo z delovnega mesta domov, k svojim družinam. To pa vpliva na življenje njih samih in njihovih družin, saj se ne morejo več sprostiti in so vedno bolj podvrženi stresu. Vzrok je tudi ta, da so na delovnem mestu pravosodni policisti bolj ukazovalno napadalni proti kaznjencem, kar pa se naj ne bi dogajalo. (Klančar, 2008)

Pride lahko tudi do tega, da pravosodni policisti svoje probleme in stres sproščajo na zapornikih in jih kaznujejo na neprofesionalen način ali pa niso v dobrih odnosih s sodelavci, kar pa tudi ni dobro, saj pravosodni policisti delajo v timu in si morajo med sabo pomagati v vseh situacijah in drug drugemu »ščititi hrbet«. Da pa bi se zaposleni razumeli med sabo in razvili dober medosebni ter hkrati profesionalen odnos, morajo biti profesionalni, si urediti svoje osebnosti, si izmenjati informacije, se učiti iz izkušenj drugih, biti zadovoljni na delovnem mestu, biti odporni na stres in iskati načine, kako se s problemi ustrezno spopasti. (Klančar, 2008)

Pri poklicu pravosodni policist obstajajo številne težave, zaradi katerih se lahko življenje letih spremeni v stresno življenje. Uničijo se lahko njihove zakonske zveze, pri tem trpijo

njihovi partnerji, otroci ali celotna družina. Delo paznika nekatere tako vrže iz tira, da se kasneje niti več ne upajo pokazati v javnosti ali navezati kakšne stike z drugimi ljudmi. Eni zapadejo v droge ali pa se spustijo v pijančevanje. So pa tudi takšni, ki svoje delo izkoristijo kot priložnost, da se lahko kasneje izživljajo nad zaporniki ali drugimi ljudmi. Največ zaposlenih v pravosodju postane nesrečnih in obupajo nad svojimi življenji. (Klančar, 2008)



Slika 13: Obsojenci

Vir: (<http://www.delo.si/novice/kronika/po-odskodnino-zaradi-razmer-v-priporu.html>, 2017)

12 NASILJE V ZAPORIH

Rečemo lahko, da je nasilje v zaporih prisotno skoraj vsak dan. Najpogosteje se nasilje izvaja med zaporniki, lahko pa se v določeni meri nasilje izvaja s strani zapornikov nad pravosodnimi policisti ali drugimi zaposlenimi. Zaposleni so lahko s strani zapornikov deležni groženj, ne pa tudi fizičnega nasilja. (DNEVNIK, 2006)

Nasilje med zaporniki je različno. Starejši, izkušeni, telesno močnejši, predstavniki višjega sloja ter člani zaporniških tolp izvajajo nasilje nad mlajšimi osebami, neizkušenimi, telesno šibkejšimi, mentalno ali duševno zaostalimi, homoseksualci, pedofili, storilci kaznivih dejanj spolnega nasilja, izdajalci, nad osebami, ki v zaporih niso priljubljene, ali tistimi, ki so prekršile zakon molka. (DNEVNIK, 2006)

Iz Združeni držav Amerike izhaja raziskava o treh dejavnikih, ki so vzrok nasilja med zaporniki. Raziskava je sicer potekala v njihovih zaporih, vseeno pa lahko rezultate raziskave iz tamkajšnjih zaporov primerjamo z rezultati iz naših. Ti dejavniki so:

- Starost zapornika: osebe, stare med 16 in 24 let, moškega spola, bi naj bile bolj usmerjene k nasilju, ker so veliko bolj fizično in telesno sposobne za doseg ciljev nad osebami, ki so slabše fizično in telesno pripravljene. Bolj imajo izraženo željo po zagotovitvi statusa v drugem okolju.
- Odnos, vedenje: oseba je odnos in vedenje pred prestajanjem kazni zavora ohranila tudi v zaporu, saj se ljudje težko spremenimo. V primeru, da je oseba nasilne narave, to nasilje izvaja nad drugimi, šibkejšimi osebami v zaporu.
- rasa in pripadnost tolpi: tolpe sprejemajo k sebi le sebi enake. Tako zunaj kot v zaporu se tolpe borijo za prevlado pri preprodaji prepovedanih substanc ali pa s podkupovanjem zaposlenih in drugih. (RTVSLO, 2014)

Po navadi zaporniki izvajajo različne napade na pravosodne policiste. Napadi so tako fizični kot verbalni. Pri slednjih gre za izražanje groženj, žaljivk ali norčevanja. Poznamo tri vrste napadov na pravosodne policiste:

- Upori: zaporniki vzamejo pravosodne policiste ali druge zaposlene za svoje talce.
- Vzorčni napadi: do vzorčnih napadov pride, ko se zaporniki pretepajo med sabo in pazniki posežejo mednje, da bi jih razdvojili, ali ko se premešča kaznjence iz enega prostora v drugega in se vmes izvede napad na policista med upiranjem. Da pa do teh incidentov ne bi prišlo, se morajo pazniki prej dobro organizirati, paziti drug na drugega, sodelovati v večjem številu ali se prej prepričati in predvideti, do česa lahko pride.
- Nepričakovan napad: do nepričakovanih napadov pride, ko se zaposleni tega najmanj zavedajo. Če do tega pride večkrat, začnejo pozneje pravosodni policisti čutiti strah v prisotnosti zapornikov. (DNEVNIK, 2006)

Ko govorimo o nasilju, govorimo tudi o nenasilju ali spoštovanju do pravosodnih policistov s strani zapornikov. Če zaporniki pravosodne policiste spoštujejo, skoraj ni možnosti, da bi jih napadli ali jim grozili. Če zaporniki vidijo, da pravosodne policiste spoštujejo osebe na višjih položajih, to za njih predstavlja nekakšno dobro izkušnjo. (DNEVNIK, 2006)

Poznamo tri izraze za spoštovanje. To so:

- spoštovanje kot strah/moč;
- spoštovanje kot individualnost;
- spoštovanje kot moralna trdnost ali legitimnost. (DNEVNIK, 2006)

Da se spoštovanje med zaporniki in pravosodnimi policisti ohrani in nadaljuje, si je treba med sabo zaupati, delati na medosebnem odnosu ter vzdrževati medsebojne kontakte. Dobrodošla pa je tudi pomoč zapornikom s strani pravosodnih policistov. (DNEVNIK, 2006)

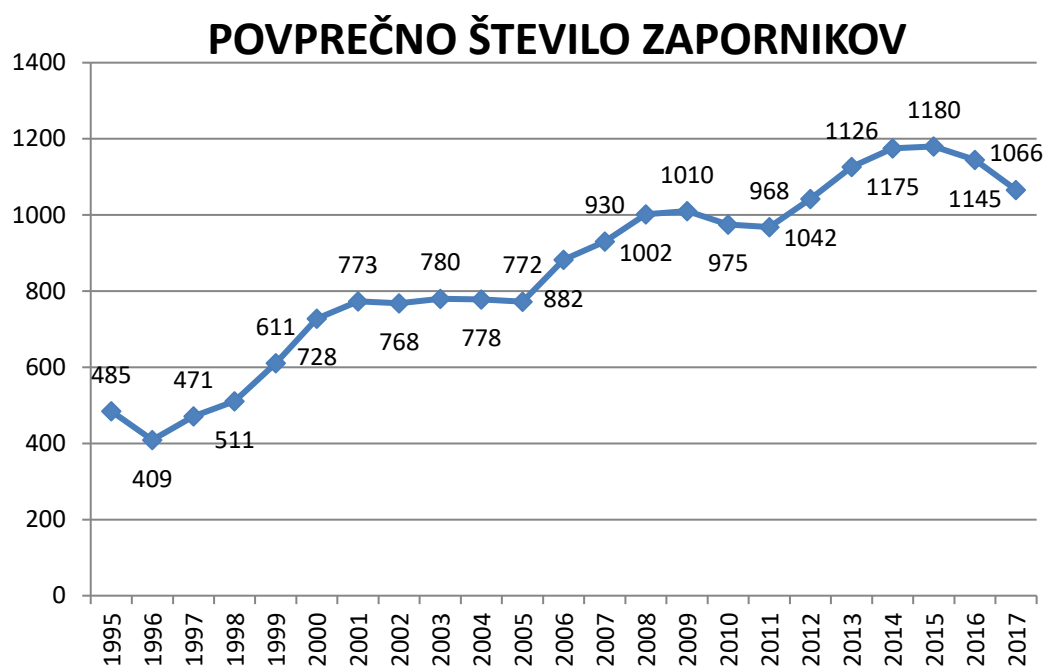
Iz prakse zaporniki ugotavljajo, da si pravosodni policisti pridobijo njihovo spoštovanje s svojimi dejanji in ukrepi. Pravosodni policisti pa iz svojih izkušenj pravijo, da spoštovanje zapornikov s svojimi dejanji in ukrepi izgubljajo. (DNEVNIK, 2006)

13 ZAPORSKA STATISTIKA

Največji problem v zaporih je vsako leto ta, da so zaporj prenatrpani. Tudi v letu 2017 je bila zgodba enaka, kar pa predstavlja velik problem glede prestajanja kazni za tiste, ki so storili kazniva dejanja. Problem prenatrpanosti je še večji zaradi dejstva, da je v zaporu zaposlenih premalo pravosodnih policistov.

13.1 Grafi obsojenih oseb

Graf prikazuje število zapornikov od leta 1995 do leta 2017. Z njega lahko razberemo, da se je zasedenost zavodov od leta 1995 do leta 2015 krepko zviševala. Podatki za leti 2016 in 2017 kažejo na rahel upad števila zapornikov.

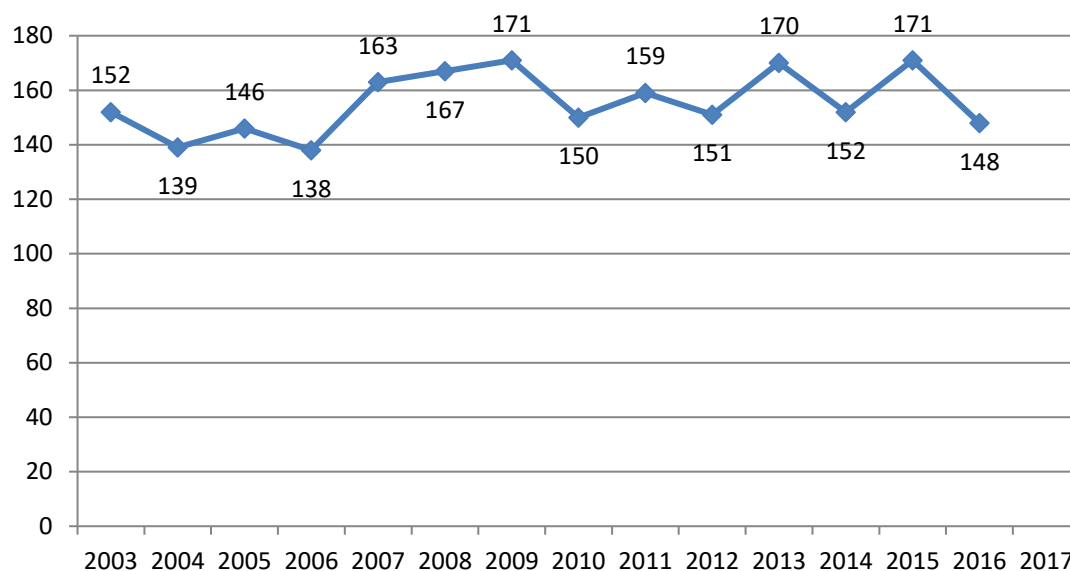


Grafikon 1: Povprečno število zapornikov

Vir: (Ministrstvo za pravosodje – zaporska statistika, 2017)

Graf prikazuje število zaprtih tujcev od leta 2003 do leta 2016. Z njega lahko razberemo, da je število zaprtih tujcev v teh letih precej nihalo.

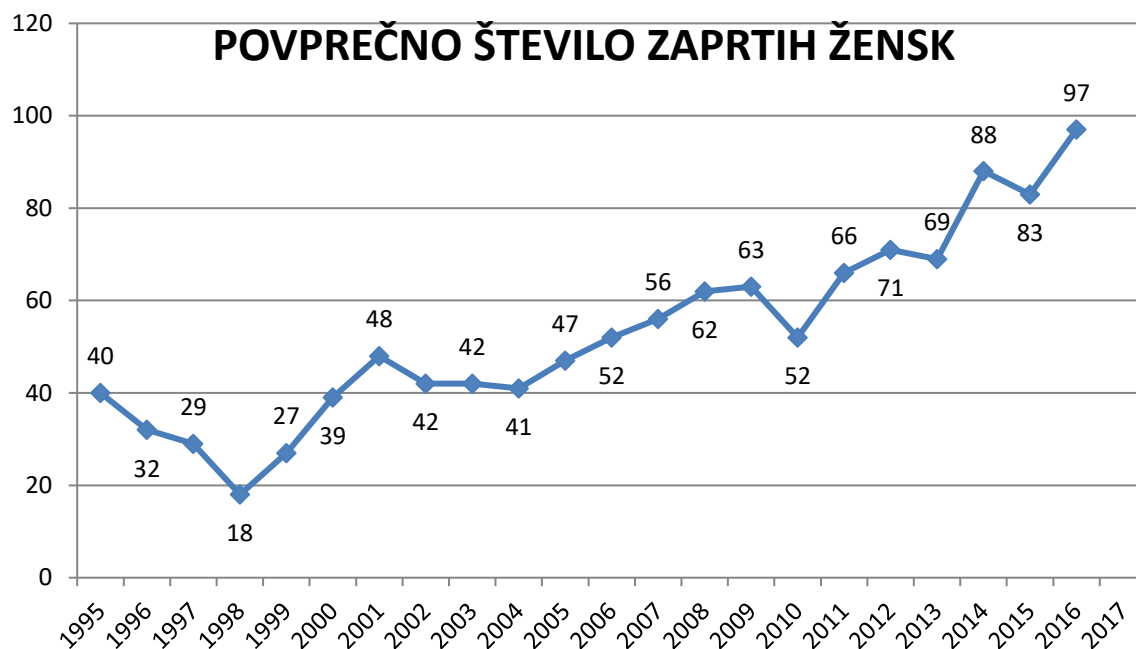
ŠTEVILO TUJCEV MED ZAPRTIMI OSEBAMI



Grafikon 2: Število tujcev med zaprtimi osebami

Vir: (Ministrstvo za pravosodje – zaporska statistika, 2017)

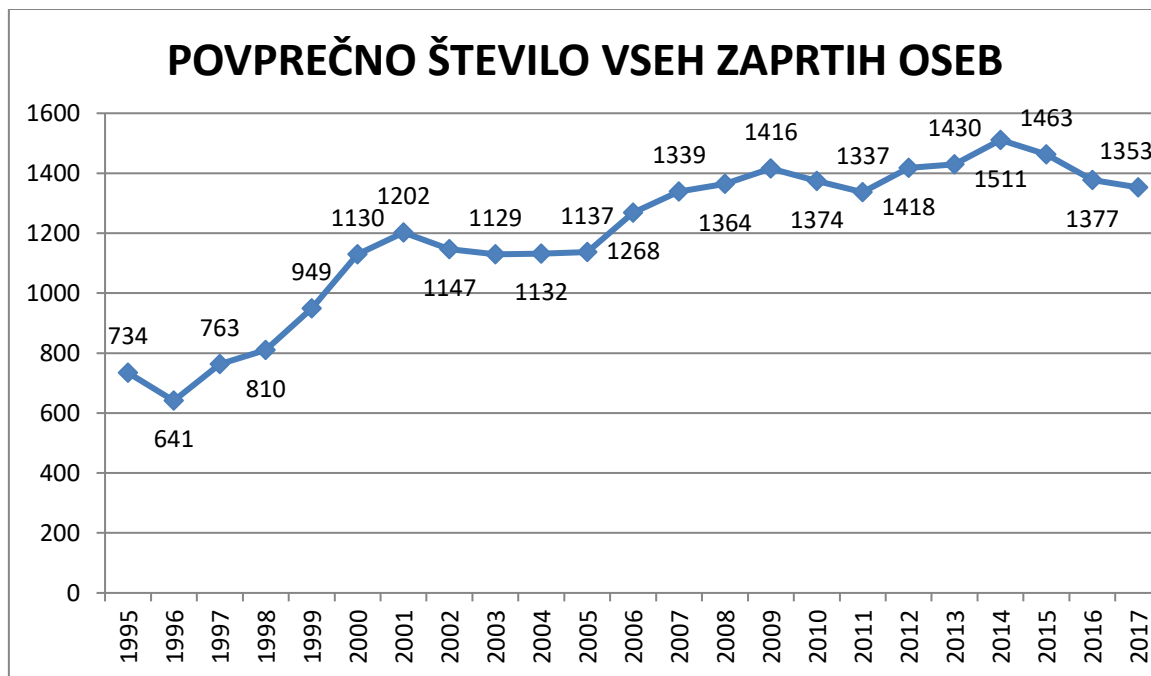
Graf prikazuje povprečno število zaprtih žensk od leta 1995 do leta 2017. Z njega lahko razberemo, da se je število zaprtih žensk v teh letih krepko zvišalo.



Grafikon 3: Povprečno število zaprtih žensk

Vir: (Ministrstvo za pravosodje – zaporska statistika, 2017)

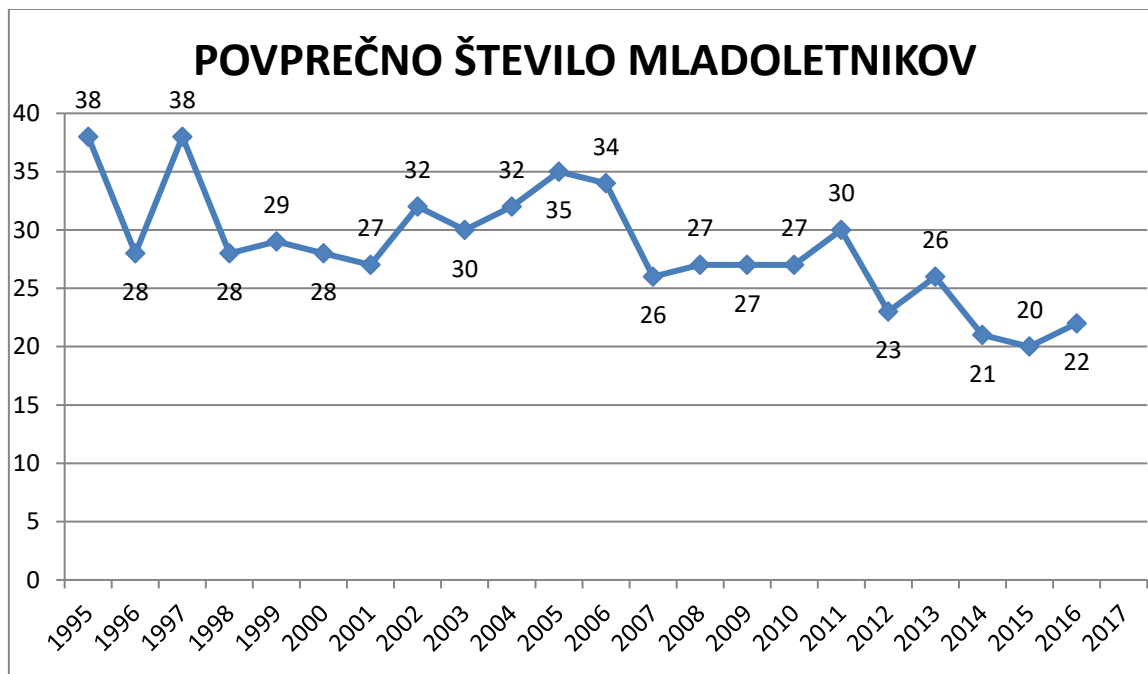
Graf prikazuje povprečno število vseh zaprtih oseb od leta 1995 do leta 2017. Z njega lahko razberemo, da se je število zaprtih oseb v teh letih krepko zviševalo. V letih 2016 in 2017 opazimo rahel upad števila zaprtih oseb.



Grafikon 4: Povprečno število vseh zaprtih oseb

Vir: (Ministrstvo za pravosodje – zaporska statistika, 2017)

Graf prikazuje povprečno število zaprtih mladoletnikov v Prevezgojnim domu Radeče od leta 1995 do leta 2017. Z njega lahko razberemo nihanje zasedenosti v prevzgojnim domu, vidimo pa, da v zadnjih letih število zaprtih mladoletnikov upada.



Grafikon 5: Povprečno število zaprtih mladoletnikov

Vir: (Ministrstvo za pravosodje – zaporska statistika, 2017)

V nadaljevanju bom navedel podatke o zaporski statistiki za leto 2017, vse do 11. 12. 2017. Do tega datuma je bilo ugotovljeno, da je na begu enajst oseb, od tega sta dve osebi iz Prevezgojnega doma Radeče. Na begu je tudi ena ženska. Prestajanje kazni zavora pa je do navedenega datuma prekinilo štiriindvajset oseb.

Tabela 1: Zaporska statistika za leto 2017

ZAVODI/ODDELEK	KAPACITETE	ŠT. STANJE	ZASEDENOST
DOB	449	468	104,23 %
DOB SLOV. VAS	70	59	84,29 %
DOB PUŠČAVA	21	17	80,95 %
IG	103	82	79,61 %
CELJE	98	99	101,02 %
KOPER	110	123	111,82 %
KP NOVA GORICA	28	24	85,71 %
LJUBLJANA	135	145	107,41 %
LJ NOVO MESTO	35	38	108,57 %
LJ ODP. ODD. IG	27	17	62,96 %
MARIBOR	146	143	97,95 %
MB MURSKA SOBOTA	34	35	102,94 %
MB ROGOZA	36	40	111,11 %
PD RADEČE	47	23	48,94 %
SKUPAJ BREZ PD	1292	1290	99,85 %
SKUPAJ VSI	1339	1313	98,06 %

Vir: (http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/dokumenti/zaporska_statistika/, 2017)

Legenda:

KAPACITETE – kapaciteta zavoda

ŠT. STANJE – številčno stanje vseh zaprtih oseb znotraj zavoda

ZASEDENOST – zasedenost zavoda v %

SKUPAJ BREZ PD – skupno stanje brez prevzgojnih domov

SKUPAJ VSI – skupno stanje vseh zavodov

14 SKLEP

V diplomskem delu sem si zadal cilj podrobneje opisati slovenske zapore, delo pravosodnih policistov in zaporsko statistiko. Primerjal sem zaporsko statistiko po letih, saj me je zanimalo, ali se stanje glede zasedenosti v zaporih izboljšuje ali pa se prenatrpanost v zaporih povečuje. Pri tem sem še hotel izvedeti nekaj več o delovnih pogojih pravosodnih policistov, katera pooblastila uporabljajo zoper obsojence in ali so ta pooblastila dovolj za obvladovanje zapornikov.

Pri diplomskem delu sem postavil Tezo 1, ki pravi, da so slovenski zaporji tudi v letu 2017 prenatrpani. Tezo 1 lahko potrdim (stanje na dan 11. 12. 2017), saj statistika kaže, da je 54 % zaporov zasedenih več kot 100-odstotno. Kapaciteta zavodov/oddelkov je 1292 (brez PD), zasedenih pa je 1290 kapacitet. V povprečju so zaporji zasedeni 99,85 % (brez PD), vendar je pri tem treba upoštevati, da selitve med vsemi zavodi/oddelki niso možne. Kot primer lahko navedem zasedenost na Igu, ki znaša 79,61 %, vendar pa so tam lahko nastanjene samo ženske. Najbolj je zaseden zapor v Kopru, ki je zaseden 111,82-%, sledi Maribor Rogoza s 111,11-% zasedenostjo in Ljubljana Novo Mesto s 108,57-% zasedenostjo. Glede prezasedenosti slovenskih zaporov bi predlagal, da se zgradijo novi objekti ali pa se objekti, ki so zapuščeni ali niso v uporabi, prenovijo ali se jim dogradi vse potrebno, da bodo lahko zaporniki prestajali kazen zapora.

Pri diplomskem delu sem postavil Tezo 2, ki pravi, da je delo pravosodnih policistov močno stresno. Tezo 2 lahko potrdim, saj sta v njihovem poklicu prisotna stres in nasilje. Njihovo delo je stresno, ker nikoli ne vedo, kakšni incidenti ali dogodki jih čakajo med delom. Stres vpliva na njihovo osebno življenje, med drugim pa tudi na življenja članov njihovih družin. V prisotnosti zapornikov so pravosodni policisti deležni različnih žaljivk ali groženj. Do stresa lahko prihaja tudi takrat, ko pravosodni policist in zapornik nimata urejenega odnosa. Nasilje je najpogostejše prisotno med zaporniki, se pa zgodijo tudi različni napadi na pravosodne policiste. Hkrati je pravosodnih policistov premalo, da bi lahko izvajali vse naloge, ki so jim dodeljene. Zaradi tega je v letu 2017 odpadlo 161 sodnih obravnav. Moj predlog izboljšave je, da se za pravosodne policiste vzpostavi sistem obvladovanja stresa in nasilja na delovnem mestu, in sicer preko delavnic, širjenja dobre prakse v Sloveniji, EU in širše. Vse prakse bi se navedle v bazo, kjer bi lahko primere preučili in izboljšali svoje delo. Dodala ali pa spremenila bi se jim lahko tudi osebna varovalna oprema z namenom, da bi se jim zagotovila

večja osebna varnost. Dodatno bi zaposlili pravosodne policiste, da bi lahko izvajali vse naloge, ki so jim dodeljene.

Za Tezo 3 sem postavil trditev, da imajo pravosodni policisti premalo pooblastil za umirjanje nasilnih zapornikov. Tezo 3 lahko ovržem, saj se je pokazalo, da imajo pravosodni policisti kar nekaj prisilnih sredstev za umirjanje nasilnih zapornikov, kot so sredstva za vklepanje in vezanje, telesna sila, plinski razpršilec, gumijevka, službeni pes, opozorilni strel, strelno orožje z gumijastim ali ostrim strelivom. Menim, da se s pravilno uporabo prisilnih sredstev zapornika lahko ukroti. Moje priporočilo je, da se vzpostavi kontinuirano usposabljanje na področju uporabe prisilnih sredstev in prenos dobre prakse uporabe/nabave prisilnih sredstev iz tujine.

Na podlagi pridobljenih podatkov in samega opisa slovenskih zaporov ter pravosodnih policistov sem ugotovil, da sem se usmeril v pravo smer in da sem delno potrdil svoje trditve. Ugotovil sem, da so slovenski zapori iz leta v leto bolj zasedeni oz. prezasedeni. Do tega prihaja, ker se vedno več oseb poslužuje kriminalnih dejanj, katerih vzrok sta običajno pomanjkanje denarja ali stres v življenju. Problem pa nastane, ko ni dovolj prostorov in zgradb za obsojence, ki bi prestajali kazen zavora. Ugotovil sem tudi, da je delo pravosodnih policistov težko, stresno in nevarno, vendar pa imajo dovolj pooblastil za obvladovanje zapornikov. Menim, da sem podrobno predstavil problematiko v slovenskih zaporih – prenatrpanost zaporov in pomanjkanje pravosodnih policistov –, zaradi katere prihaja do vse več izgrediv, napadov in protestov zapornikov, ki so posledica nelagodnega bivanja v zaporih. Prihaja tudi do ukinitve ali prestavljanja sodnih obravnav na sodiščih, ker primanjkuje število pravosodnih policistov.

15 VIRI, LITERATURA

Cesare Beccaria, D. K. (2002). *O zločinih in kazni*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

DNEVNIK. (12. julij 2006). Pridobljeno iz <https://www.dnevnik.si/50102>

Foucault, M. (2004). *Nadzorovanje in kaznovanje*. Ljubljana: Krtina.

Guštin, D. (2006). *Za zapahi*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.

<http://novice.najdi.si/predogled/novica/30bdc441f40b9519523a0a024359f754/Svet-24/Slovenija/Slovenski-zapori-z-dobrimi-fitnessi-in-slabim-pohi%C5%A1tvom>. (8. julij 2015). Pridobljeno iz SVET24: <http://novice.najdi.si/predogled/novica/30bdc441f40b9519523a0a024359f754/Svet-24/Slovenija/Slovenski-zapori-z-dobrimi-fitnessi-in-slabim-pohi%C5%A1tvom>

<http://projekti.gimvic.org/2013/2e/zapori/zapori.html>. (2013). Pridobljeno iz Gimnazija Vič: <http://projekti.gimvic.org/2013/2e/zapori/zapori.html>

<http://www.delo.si/novice/kronika/po-odskodnino-zaradi-razmer-v-priporu.html>. (20. januar 2017). Pridobljeno iz DELO: <http://www.delo.si/novice/kronika/po-odskodnino-zaradi-razmer-v-priporu.html>

<http://www.delo.si/tuditi/tvojsvet/kolumna-bralke-zapor-in-zenske.html>. (15. junij 2012). Pridobljeno iz DELO: <http://www.delo.si/tuditi/tvojsvet/kolumna-bralke-zapor-in-zenske.html>

http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/dokumenti/zaporska_statistika/. (11. december 2017). Pridobljeno iz Ministrstvo za pravosodje: http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/dokumenti/zaporska_statistika/

http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/zpkz_dob/. (2017). Pridobljeno iz Ministrstvo za pravosodje: http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/zpkz_dob/

- http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_z_apora_in_prevzgojni_dom/zpkz_ljubljana/. (2017). Pridobljeno iz Ministrstvo za pravosodje:
http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/zpkz_ljubljana/
- http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_z_apora_in_prevzgojni_dom/zpmzkz_celje/. (2017). Pridobljeno iz Ministrstvo za pravosodje:
http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/zpmzkz_celje/
- <http://www.primorske.si/2011/12/14/prizor-pred-koprskim-sodiscem-kot-iz-italijanskih>. (2011). Pridobljeno iz Primorske novice: <http://www.primorske.si/2011/12/14/prizor-pred-koprskim-sodiscem-kot-iz-italijanskih>
- <http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/sparanje-zaporniki-si-morajo-wc-papir-kupiti>. (27. oktober 2012). Pridobljeno iz SLOVENSKE NOVICE: <http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/sparanje-zaporniki-si-morajo-wc-papir-kupiti>
- <https://siol.net/novice/slovenija/namesto-k-sv-ani-v-zlato-kletko-53960>. (4. junij 2015). Pridobljeno iz SiolNET: <https://siol.net/novice/slovenija/namesto-k-sv-ani-v-zlato-kletko-53960>
- <https://www.posavskiobzornik.si/panorama/prevzgojni-dom-je-pomemben-del-skupnosti>. (10. junij 2016). Pridobljeno iz POSAVSKI OBZORNIK: <https://www.posavskiobzornik.si/panorama/prevzgojni-dom-je-pomemben-del-skupnosti>
- <https://www.zurnal24.si/galleries/gallery-130565/?page=7>. (12. december 2011). Pridobljeno iz ZADOVOLJNA.si: <https://www.zurnal24.si/galleries/gallery-130565/?page=7>
- <https://www.zurnal24.si/slovenija/za-zapahe-v-zasebni-zapor-156434>. (12. maj 2012). Pridobljeno iz zurnal24.si: <https://www.zurnal24.si/slovenija/za-zapahe-v-zasebni-zapor-156434>
- Klančar, M. (2008). *Pazniška služba v razvojih*. Ljubljana: M. Klančar.

Meško, G. (1997). *Družinske vezi na zatožni klopi?*. Ljubljana: Educy.

Ministrstvo za pravosodje – kazenske sankcije. (16. november 2017). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/izvrsevanje_kazenskih_sankcij/alternativno_prestajanje_kazni_zapora/

Ministrstvo za pravosodje – pravosodni policist. (2016). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/2017/170803_PP_predstavitev_poklica.pdf

Ministrstvo za pravosodje – prestajanje kazni zapora. (8. november 2017). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/zavodi_za_prestajanje_kazni_zapora_in_prevzgojni_dom/prevzgojni_dom_radece/

Ministrstvo za pravosodje – priročnik za obsojene osebe. (april 2013). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/2013/PRIROCNIK_OB_NASTOPU_KAZNI_ZAPORA.pdf

Ministrstvo za pravosodje – varstvo pravic zaprtih oseb. (13. december 2017). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/izvrsevanje_kazenskih_sankcij/varstvo_in_uveljavljanje_pravic_zaprtih_oseb/

Ministrstvo za pravosodje – zaporska statistika. (23. december 2017). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/dokumenti/zaporska_statistika/

Nacionalna varnost, p. (30. julij 2016). *Varen svet.* Pridobljeno iz <http://www.varensvet.si/pravosodni-policistpaznik-v-zaporu/>

Pravno-informacijski sistem. (16. februar 2017). Pridobljeno iz <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12760#>

RTVSLO. (1. marec 2014). Pridobljeno iz <https://www.rtv slo.si/svet/spolno-nasilje-v-ameriskih-zaporih-ameriski-sistem-kultivira-posilstva/331042>

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij. (april 2013). Pridobljeno iz Priročnik za obsojene osebe:
http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/2013/PRIROCNIK_OB_NASTOPU_KAZNI_ZAPORA.pdf

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2010). Pridobljeno iz http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/2017/170803_PP_predstavitev_poklica.pdf

Žišt, D. (2009). *Utrinki iz življenja za rešetkami*. Ljubljana: Učila.